

ড্রাংব্রা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি (জে এফ এম চি)

মাইবং আঞ্চলিক, পূব হাফলং সংমণ্ডল
ডিমা হাচাও বন চক্ৰ

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা

(২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ লৈ)

Approval
Divisional Forest Officer
Dima Hasao Forest Division (East)
Haflong.

প্ৰস্তুতকৰ্তা

ড্রাংব্রা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি

সহায়কাৰী

অসম বন বিভাগ

আৰু

ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কম্পেন', COMPELO)

[আই আই ই (IIE), আৰ জি ভি এন (RGVN) আৰু চি এম এল (CML)]

জুলাই, ২০১৬

সংক্ষিপ্ত শব্দৰ সম্পূৰ্ণ নামৰ তালিকা

সংক্ষিপ্ত	সম্পূৰ্ণ নাম
এ এফ ডি (AFD)	এজেণ্টী ফ্ৰান্সিচ ডি ডেভেলপমেণ্ট
এ পি এফ বি চি (APFBC)	বন আৰু জৈৱ বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ অসম প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰভেচন)
এ এফ ডি (AFD)	ফ্ৰান্স উন্নয়ন এজেণ্টী (এজেণ্টী ফ্ৰান্সিচ ডি ডেভেলপমেণ্ট)
বি পি এল (BPL)	দাবিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ (বিল' পভাৰ্টী লাইন)
চি এম এল (CML)	ক্ষুদ্ৰ বিত্তীয় সাহায্য আৰু জীৱিকা কেন্দ্ৰ (চেণ্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ'-ফাইনেঞ্চ এণ্ড লাইভলিহুড)
কম্পেল' (COMPELO)	ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেনচিং লাইভলিহুড অপৰচুনিটিজ
ই পি এ (EPA)	প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী (এণ্টি পইণ্ট এক্টিভিটী)
জি আই এছ (GIS)	ভৌগোলিক তথ্য ব্যৱস্থা (জিঅ'গ্ৰাফিকেল ইনফৰ্মেচন ছিষ্টেম)
এইচ এ (Ha)	হেক্টৰ
আই আই ই (IIE)	ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্ট্ৰ'প্ৰিনিঅ'ৰশ্বিপ)
জে এফ এম চি (JFMC)	যৌথ বন পৰিচালনা সমিতি (জইণ্ট ফৰেষ্ট মেনেজমেণ্ট কমিটী)
কে জি (Kg)	কিলোগ্ৰাম
কে এম (Km)	কিলোমিটাৰ
এম টি (MT)	মেট্ৰিক টন
এন টি এফ পি (NTFP)	কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন (নন টিম্বাৰ ফৰেষ্টে প্ৰডিউচ)
এন ডব্লিউ এফ পি (NWFP)	কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন (নন উড ফৰেষ্টে প্ৰডিউচ)
পি ডি এছ (PDS)	ৰাজহুৱা বিতৰণ ব্যৱস্থা (পাব্লিক ডিষ্ট্ৰিবিউচন ছিষ্টেম)
পি আৰ এ (PRA)	অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰাম্য পৰিমাণ (পাৰ্টিচিপেটৰী ৰুৰেল এপ্ৰাইজেল)
আৰ জি ভি এন (RGVN)	ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি
আৰ এছ (Rs)	ভাৰতীয় টকা
এছ এইচ জি (SHG)	আত্মসহায়ক গোট (ছেল্ফ-হেল্প গ্ৰুপ)
ভি চি ডি চি (VCDC)	গাঁও পৰিষদ উন্নয়ন সমিতি (ভিলেজ কাউন্সিল ডেভেলপমেণ্ট কমিটী)

যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি
জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

সূচীপত্ৰ

অধ্যায়	শিৰোনাম	পৃষ্ঠা নং
১	ভূমিকা	৪
২	গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা	৬
৩	জীৱিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণ	১২
৪	জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা	১৭
৫	বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা	১৮
৬	পৰিশিষ্টৰ তালিকা	৩৪

১। ভূমিকা

<p>প্ৰকল্পটোৰ সম্পৰ্কে</p>	<p>অসম বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ প্ৰকল্প (আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰ্ভেচন)ৰ উদ্দেশ্য হৈছে— 'নিৰ্দিষ্ট এলেকাৰ বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ অংশগ্ৰহণেৰে আৰু বনজ আৰু বনজবহিৰ্ভূত সম্পদৰ বহনক্ষম ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ জীৱিকা সুনিশ্চিত কৰিবলৈ বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ লগতে বহুমুখী সুসংহত পৰিকল্পনাৰে অসমত স্থিতিশীল বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু পৰিচালনাৰ ব্যৱস্থা কৰা।' প্ৰকল্পটোৰ লক্ষ্য হৈছে— 'বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল জনগোষ্ঠীসমূহৰ সহযোগত তেওঁলোকৰ জীৱিকা আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যৰ সংৰক্ষণ আৰু স্থিতিশীল ব্যৱহাৰৰ জৰিয়তে বনাঞ্চল সংৰক্ষণ আৰু পৰিৱেশতন্ত্ৰক পুনৰুদ্ধাৰ কৰা।'</p> <p>এই প্ৰকল্পটোলৈ আৰ্থিক অনুদান আগবঢ়াইছে এজেণ্ডা ফ্ৰান্সিচ ডি ডেভেলপমেণ্ট অৰ্থাৎ ফ্ৰান্স ডেভেলপমেণ্ট এজেণ্ডিয়ে। সহযোগ কৰিছে অসম চৰকাৰে। প্ৰকল্পটোৰ পৰিকল্পনা, ৰূপায়ণ, নিৰীক্ষণ, সমন্বয় আৰু ব্যৱস্থাপনাকে ধৰি সকলো কামৰ দায়িত্বত আছে আছাম প্ৰজেক্ট অন ফৰেষ্ট এণ্ড বায়'ডাইভাৰ্ছিটি কনজাৰ্ভেচন ছ'চাইটি।</p>
<p>ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা</p>	<p>বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তাভিত্তিক মূল্য সংযোজনৰ জৰিয়তে জীৱিকাৰ কাম-কাজ উন্নত কৰিবলৈ প্ৰকল্পটোত উদ্যোগমূলক বিকাশ, উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ প্ৰক্ৰিয়াকৰণৰ জৰিয়তে মূল্য সংযোজন আৰু বিপণনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। জনসংখ্যা বৃদ্ধিৰ লগে লগে বনজ সম্পদ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা হেঁচাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত এনে পদক্ষেপ জৰুৰী হৈ পৰিছে। বজাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বৰ্তমানে উপলব্ধ বনজ আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাসমূহত মূল্য সংযোজনৰ উপায় উদ্ভাৱন কৰাটো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। তদুপৰি, বনাঞ্চলভিত্তিক জীৱিকাৰ বাহিৰে জীৱিকাৰ অন্য পথ বিচাৰি উলিওৱা আৰু দক্ষতা বিকাশ পদক্ষেপৰ জৰিয়তে সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সক্ষমতা বৃদ্ধি কৰাও দৰকাৰ।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ অধীনত ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকা উন্নয়নৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণৰ বাবে ভাৰতীয় উদ্যমিতা প্ৰতিষ্ঠান (ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্ট্ৰ'প্ৰিনিঅ'ৰশ্বিপ, আই আই ই), গুৱাহাটী আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ বিকাশ নিধি (আৰ জি ভি এন) আৰু 'চেন্টাৰ ফৰ মাইক্ৰ' ফাইনেঞ্চ এণ্ড লাইভলিহুড' (চি এম এল)ক লৈ এখন সমিতি গঠন কৰা হৈছে। এই সমিতিখনৰ নাম দিয়া হৈছে— ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা আৰু জীৱিকাৰ সুযোগ বৃদ্ধিৰ বাবে গঠিত মহাজোঁট (কনছাল্টিং ছাৰ্ভিচ ফৰ মাইক্ৰ'প্লেনিং এনহেল্পিং লাইভলিহুড অপচুনিটিজ)' চমুকৈ কম্পেল'।</p> <p>প্ৰকল্পটোৰ নিৰ্দেশনা মতে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত অন্তৰ্ভুক্ত হৈ আছে 'গাঁও আৰু বন বিভাগৰ বিভিন্ন অভিযান আৰু বনাঞ্চলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল সদস্যক জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা আৰু স্থিতিশীল বন ব্যৱস্থাপনাক এক প্ৰসাৰিত লক্ষ্য হিচাপে গণ্য কৰা।' বন উন্নয়ন আৰু জীৱিকা উন্নয়ন উভয় লক্ষ্যকে এই প্ৰকল্পত সামৰি লোৱা হৈছে।</p>
<p>ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ বাবে ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা</p>	<p>অসমৰ ডিমা হাচাও জিলাত অৱস্থিত ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ জৰিয়তে গাঁওবাসীৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিস্তৃত বিশ্লেষণ এই নথিত সন্নিৱিষ্ট হৈছে। এই জে এফ এম চি ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি ডিমা হাচাও (পূব হাফলং)</p>

সংমণ্ডলৰ ডিমা হাচাও বন সংমণ্ডলৰ অন্তৰ্গত। পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত সম্প্ৰদায়সমূহৰ সবিশেষ উল্লেখ কৰা হৈছে। বৰ্তমান ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সম্প্ৰদায়সমূহৰ পুৰুষ আৰু মহিলাসকলৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। ২০১৬ চনৰ জুন মাহত অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰামীণ পৰিমাণ (Participatory Rural Appraisal- PRA)ৰ বিষয়ববীয়া গুৱাহাটীৰ ইণ্ডিয়ান ইনষ্টিটিউট অব্ এণ্ট্ৰ'প্ৰেনিয়ৰশ্বিপ (আই আই ই) সম্প্ৰদায়টোৱে গ্ৰহণ কৰা অংশগ্ৰহণমূলক গ্ৰাম্য পৰিমাণ (পি আৰ এ)ৰ জৰিয়তে এই নথি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। প্ৰকল্প নিৰ্দেশনা অনুসৰি আই আই ই-এ এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনা সংযোজিত কৰিছে। জুলাই, ২০১৬ তাৰিখে গৃহীত কৰাৰ বাবে এই নথি আলোচনা কৰি চূড়ান্ত কৰা হৈছে।

২। ড্রাংব্রা জে এফ এম চিৰ আৰ্থ-সামাজিক ৰূপৰেখা

অৱস্থিতি	ড্রাংব্রা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি মাইবং বন সংমণ্ডল প্ৰশাসনৰ অধীনত ড্রাংব্রা গাঁৱৰ সম্প্ৰদায়ক লৈ গঠন কৰা হৈছে। এই জে এফ এম চি ডিমা হাচাও জিলাৰ অন্তৰ্গত।																							
মূল তথ্য	<p>পৰিশিষ্ট-I : গাঁৱৰ মানচিত্ৰ দিয়া হৈছে।</p> <table border="1" data-bbox="523 651 1391 1547"> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ নাম</td> <td>ড্রাংব্রা জে এফ এম চি</td> </tr> <tr> <td>বাসস্থান</td> <td>মাইবং</td> </tr> <tr> <td>ৰাজহ গাঁৱৰ নাম</td> <td>ড্রাংব্রা</td> </tr> <tr> <td>গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চি</td> <td>প্ৰযোজ্য নহয়</td> </tr> <tr> <td>ৰাজহ চক্ৰৰ নাম</td> <td>আই টি ডি পি খণ্ড</td> </tr> <tr> <td>জিলা</td> <td>ডিমা হাচাও</td> </tr> <tr> <td>বন সংমণ্ডল</td> <td>ডিমা হাচাও</td> </tr> <tr> <td>বন আঞ্চলিক</td> <td>মাইবং</td> </tr> <tr> <td>বন লাট</td> <td>প্ৰযোজ্য নহয়</td> </tr> <tr> <td>গঠনৰ বছৰ</td> <td>২০০১৬</td> </tr> <tr> <td>জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা</td> <td>তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে : উত্তৰ : লংলুৱা গাঁও দক্ষিণ : নাল্লাইদিছা গাঁও পশ্চিম : লাংটিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল পূব : ৰাজাও গাঁও</td> </tr> </table> <p>উৎস : জে এফ এম চিৰ তথ্য আৰু ২০১৬ চনৰ মে' মাহত অনুষ্ঠিত পি আৰ এৰ অনুশীলনৰ সময়ত হোৱা আলোচনা।</p>		জে এফ এম চিৰ নাম	ড্রাংব্রা জে এফ এম চি	বাসস্থান	মাইবং	ৰাজহ গাঁৱৰ নাম	ড্রাংব্রা	গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চি	প্ৰযোজ্য নহয়	ৰাজহ চক্ৰৰ নাম	আই টি ডি পি খণ্ড	জিলা	ডিমা হাচাও	বন সংমণ্ডল	ডিমা হাচাও	বন আঞ্চলিক	মাইবং	বন লাট	প্ৰযোজ্য নহয়	গঠনৰ বছৰ	২০০১৬	জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে : উত্তৰ : লংলুৱা গাঁও দক্ষিণ : নাল্লাইদিছা গাঁও পশ্চিম : লাংটিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল পূব : ৰাজাও গাঁও
জে এফ এম চিৰ নাম	ড্রাংব্রা জে এফ এম চি																							
বাসস্থান	মাইবং																							
ৰাজহ গাঁৱৰ নাম	ড্রাংব্রা																							
গাঁও পঞ্চায়ত/ভি চি ডি চি	প্ৰযোজ্য নহয়																							
ৰাজহ চক্ৰৰ নাম	আই টি ডি পি খণ্ড																							
জিলা	ডিমা হাচাও																							
বন সংমণ্ডল	ডিমা হাচাও																							
বন আঞ্চলিক	মাইবং																							
বন লাট	প্ৰযোজ্য নহয়																							
গঠনৰ বছৰ	২০০১৬																							
জে এফ এম চিৰ চাৰিসীমা	তলত উল্লেখ কৰা ধৰণে : উত্তৰ : লংলুৱা গাঁও দক্ষিণ : নাল্লাইদিছা গাঁও পশ্চিম : লাংটিং সংৰক্ষিত বনাঞ্চল পূব : ৰাজাও গাঁও																							

<p>কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p>	<p>অতিৰিক্ত বৰ্ণনা তথ্য-১ৰ তালিকা-১ত দিয়া হৈছে (পৰিশিষ্টত দিয়া আছে)। জে এফ এম চিৰ কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।</p> <p>তালিকা-খ : কাৰ্যকৰী আৰু সাধাৰণ সমিতিৰ সংক্ষিপ্ত বিৱৰণ</p> <table border="1" data-bbox="513 472 1394 801"> <tr> <td>সভাপতিৰ নাম</td> <td>কজিন ডিব্ৰেগেড</td> </tr> <tr> <td>সদস্য সচিবৰ নাম</td> <td>সঞ্জিত লাংথাচা</td> </tr> <tr> <td>কোষাধ্যক্ষৰ নাম</td> <td>মুইলাল থাওচেন</td> </tr> <tr> <td>কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td> <td>মহিলা : ১৮</td> </tr> <tr> <td></td> <td>মুঠ : ০৩</td> </tr> <tr> <td>সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা</td> <td>জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো ঘৰৰে মুৰব্বী</td> </tr> </table> <p>উৎস : জে এফ এম চিৰ তথ্য।</p>	সভাপতিৰ নাম	কজিন ডিব্ৰেগেড	সদস্য সচিবৰ নাম	সঞ্জিত লাংথাচা	কোষাধ্যক্ষৰ নাম	মুইলাল থাওচেন	কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	মহিলা : ১৮		মুঠ : ০৩	সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো ঘৰৰে মুৰব্বী						
সভাপতিৰ নাম	কজিন ডিব্ৰেগেড																		
সদস্য সচিবৰ নাম	সঞ্জিত লাংথাচা																		
কোষাধ্যক্ষৰ নাম	মুইলাল থাওচেন																		
কাৰ্যকৰী সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	মহিলা : ১৮																		
	মুঠ : ০৩																		
সাধাৰণ সমিতিৰ সদস্য সংখ্যা	জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো ঘৰৰে মুৰব্বী																		
<p>পৰিয়াল আৰু জনসংখ্যা গাঁথনি</p>	<p>গাঁওখনত বাস কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা হৈছে ১২০টা, ইয়াৰে আটাইকেইটা পৰিয়ালেই দাৰিদ্ৰ্য সীমাৰেখাৰ তলৰ। গাঁওখনৰ মুঠ জনসংখ্যা হৈছে ৬৪৪জন। ইয়াৰে ৩৩১জন পুৰুষ আৰু ৩১৩গৰাকী মহিলা। মুঠ জনসংখ্যাৰ আটোয়ে অনুসূচিত জনজাতিৰ।</p> <p>তালিকা গ : বয়স আৰু লিংগৰ বিতৰণ</p> <table border="1" data-bbox="513 1059 1394 1272"> <thead> <tr> <th>লিংগ/শিক্ষা</th> <th>১৪ বছৰৰ তলৰ</th> <th>১৫-৩০ বছৰ ভিতৰত</th> <th>৩১-৪৫ বছৰ ভিতৰত</th> <th>৪৬-৬০ বছৰ ভিতৰত</th> <th>৬০ বছৰ ওপৰত</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পুৰুষ</td> <td>৪০</td> <td>১০৬</td> <td>৫২</td> <td>৯২</td> <td>৪১</td> </tr> <tr> <td>মহিলা</td> <td>২৭</td> <td>১৩০</td> <td>৪২</td> <td>৮৫</td> <td>২৯</td> </tr> </tbody> </table> <p>উৎস : পি আৰ এ অতিৰিক্ত বিৱৰণৰ বাবে তথ্য-১-ৰ তালিকা-২ চাব পাৰে।</p>	লিংগ/শিক্ষা	১৪ বছৰৰ তলৰ	১৫-৩০ বছৰ ভিতৰত	৩১-৪৫ বছৰ ভিতৰত	৪৬-৬০ বছৰ ভিতৰত	৬০ বছৰ ওপৰত	পুৰুষ	৪০	১০৬	৫২	৯২	৪১	মহিলা	২৭	১৩০	৪২	৮৫	২৯
লিংগ/শিক্ষা	১৪ বছৰৰ তলৰ	১৫-৩০ বছৰ ভিতৰত	৩১-৪৫ বছৰ ভিতৰত	৪৬-৬০ বছৰ ভিতৰত	৬০ বছৰ ওপৰত														
পুৰুষ	৪০	১০৬	৫২	৯২	৪১														
মহিলা	২৭	১৩০	৪২	৮৫	২৯														
<p>শিক্ষা আৰু দক্ষতা বিকাশ</p>	<p>ইয়াৰ পৰা জনা যায় যে :</p> <p>(১) প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় সদস্য সংখ্যা হৈছে ৫.৩৬জন</p> <p>(২) গাঁওখনৰ লিংগ অনুপাত হৈছে প্ৰতি ১০০০জন পুৰুষৰ বিপৰীতে ৯৪৫গৰাকী মহিলা।</p> <p>মুঠ জনসংখ্যাৰ ৩৮.৬৬ শতাংশতকৈ অধিক লোক শিক্ষিত। অধিকাংশ লোকেই বিদ্যালয় পৰ্যায়ৰ শিক্ষাৰে শিক্ষিত। কোনো ব্যক্তিয়েই কলেজ পৰ্যায়ৰ শিক্ষা লাভ কৰা নাই।</p> <p>তালিকা-ঘ : গাঁওবাসীৰ শিক্ষাৰ বিতং তালিকা</p> <table border="1" data-bbox="513 1805 1394 1977"> <thead> <tr> <th>বয়স লিংগ</th> <th>অশিক্ষা</th> <th>৬ষ্ঠ শ্ৰেণীলৈ</th> <th>৫ম-১০ম</th> <th>১০ম-১২শ</th> <th>স্নাতক</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পুৰুষ</td> <td>৯৪</td> <td>২০৪</td> <td>৩৩</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>মহিলা</td> <td>১৫৫</td> <td>১৩৯</td> <td>১৯</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> </tbody> </table>	বয়স লিংগ	অশিক্ষা	৬ষ্ঠ শ্ৰেণীলৈ	৫ম-১০ম	১০ম-১২শ	স্নাতক	পুৰুষ	৯৪	২০৪	৩৩	—	—	মহিলা	১৫৫	১৩৯	১৯	—	—
বয়স লিংগ	অশিক্ষা	৬ষ্ঠ শ্ৰেণীলৈ	৫ম-১০ম	১০ম-১২শ	স্নাতক														
পুৰুষ	৯৪	২০৪	৩৩	—	—														
মহিলা	১৫৫	১৩৯	১৯	—	—														

	<p>উৎস : পি আৰ এ</p> <p>আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক— এই দুই ধৰণৰ জীৱিকা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী গাঁওবাসীয়ে গ্ৰহণ কৰি আহিছে। যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিত অনানুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়নৰ অৰ্থ হৈছে পৰস্পৰাগতভাৱে গ্ৰহণ কৰা দক্ষতা। তলত উল্লেখ কৰা ক্ষেত্ৰসমূহত পৰস্পৰাগত দক্ষতা আছে :</p> <p>(ক) কৃষি</p> <p>(খ) উদ্যানশস্য</p> <p>(গ) বয়ন</p> <p>সমগ্ৰ দেশৰ লগতে ৰাজ্যখনতো আনুষ্ঠানিক দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী প্ৰসাৰৰ বাবে চৰকাৰে সক্ৰিয় ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। এনে কোনো আঁচনিৰ পৰা এতিয়ালৈকে গাঁওবাসী উপকৃত হোৱা নাই। কিয়নো গাঁওখন অথবা ইয়াৰ পাৰ্শ্বৱৰ্তী অঞ্চলসমূহত তেনে কোনো আঁচনি ৰূপায়ণ কৰা হোৱা নাই।</p>
ভূমি	<p>প্ৰকল্প গ্ৰহণ কৰা অঞ্চলৰ ভূমিৰ প্ৰকাৰ এনেধৰণৰ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ পাহাৰীয়া ঠাইত বলিঅঁহীয়া মাটি ■ দক্ষিণৰ পাহাৰীয়া অঞ্চল পলসুৱা <p>উভয় শ্ৰেণীৰ ভূমিভাগ সাৰুৱা হোৱা বাবে ই বিভিন্ন ধৰণৰ শস্যৰ খেতিৰ বাবে উপযোগী।</p>
পানী	<p>এলেকাটো প্ৰকল্প খণ্ডৰ ড্ৰাং হাজং গাঁৱৰ ড্ৰাং নলাৰে বিটোত।</p>
জলবায়ু : উষ্ণতা আৰু বৰষুণ	<p>জলবায়ু আৰু বতৰৰ বাৰ্ষিক গড় অৱস্থা তলত দিয়া ধৰণৰ :</p> <p>গ্ৰীষ্মকালত অঞ্চলটোৰ সৰ্বোচ্চ তাপমাত্ৰা হৈছে ৩৮ ডিগ্ৰী চেলচিয়াছ আৰু শীতকালত সৰ্বনিম্ন তাপমাত্ৰা হৈছে ৮-৯ ডিগ্ৰী চেলচিয়াছ।</p> <p>প্ৰতিবছৰে বাৰ্ষিক বৰষুণৰ পৰিমাণ হৈছে ৩০০০ মিলিমিটাৰ। বছৰি বাৰিষাৰ সময়ছোৱাত (জুনৰ পৰা ছেপ্টেম্বৰ) সাধাৰণতে তিনি চতুৰ্থাংশ বৃষ্টিপাত হয়।</p> <p>বাৰিষাকালত গাঁওখনৰ আৰ্দ্ৰতাৰ হাৰ ৯০ শতাংশৰ ওপৰত। শীতকালত আৰ্দ্ৰতাৰ হাৰ ৩০ শতাংশৰ কম।</p>
বন আৰু জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য	<p>বনাঞ্চলৰ প্ৰকাৰ ইয়াৰ বনাঞ্চল সাধাৰণতে উপক্ৰান্তীয় অঞ্চলত হোৱা বহল পাতৰ গছৰ। প্ৰধান উদ্ভিদ প্ৰজাতিসমূহ হ'ল শিশু, আজাৰ, খয়েৰ, কৰচ আদি। বনাঞ্চলত বিভিন্ন ধৰণৰ পাচলি, ভেষজ উদ্ভিদ, বাঁহ, খেৰ আদিৰ দৰে কাঠ ভিন্ন বন উৎপাদন অধিক মাত্ৰাত উৎপাদনৰ সম্ভাৱনীয়তা আছে। এইক্ষেত্ৰত অতিৰিক্ত বৰ্ণনা বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাত দিয়া আছে।</p>
ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ	<p>গাঁওখনৰ ভূমি ব্যৱহাৰৰ ধৰণ পৰিশিষ্ট-২ত বহলাই উল্লেখ কৰা হৈছে। এই পৰিশিষ্ট অনুসৰি পৰ্যবেক্ষণ কৰা কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্য নিম্নোল্লিখিত ধৰণৰ :</p> <p>কৃষিভূমি (ৰুমখেতি) : ৩৫ শতাংশ</p> <p>বৃক্ষ আচ্ছাদিত অঞ্চল : ১৫ শতাংশ</p> <p>বসতি অঞ্চল : ১০ শতাংশ</p>

	<p>জলাশয় : ১৫ শতাংশ (পানী আবদ্ধ এলেকাৰ সৈতে) পতিত ভূমি : ১৫ শতাংশ, অন্যান্য : ১০ শতাংশ</p>												
ভূমি ধাৰণ	<p>প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ ভূমি ধাৰণৰ ধৰণ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৩ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সেইমতে দেখা পোৱা যায় :</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ ১২.৫০ শতাংশ পৰিয়াল ক্ষুদ্ৰ কৃষক (১৫টা পৰিয়াল) ■ ৮৭.৫০ শতাংশ পৰিয়াল উপান্ত কৃষক। (১০৫টা পৰিয়াল) <p>কোনো পৰিয়ালেই ভূমিহীন বা বৃহৎ ভূমিখণ্ডৰ মালিক নহয়। তালিকা- ৩ : গাঁওবাসীৰ ভূমিৰ বিৱৰণ</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>মালিকাধীন ভূমিৰ প্ৰকাৰ</th> <th>ভূমিহীন</th> <th>উপান্ত <২হেক্টৰ</th> <th>ক্ষুদ্ৰ ২- ১০ হেক্টৰ</th> <th>বৃহৎ > ১০ হেক্টৰ</th> <th>মুঠ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>পৰিয়ালৰ সংখ্যা</td> <td>০</td> <td>১০৫</td> <td>১৫</td> <td>০</td> <td>১২০</td> </tr> </tbody> </table>	মালিকাধীন ভূমিৰ প্ৰকাৰ	ভূমিহীন	উপান্ত <২হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ ২- ১০ হেক্টৰ	বৃহৎ > ১০ হেক্টৰ	মুঠ	পৰিয়ালৰ সংখ্যা	০	১০৫	১৫	০	১২০
মালিকাধীন ভূমিৰ প্ৰকাৰ	ভূমিহীন	উপান্ত <২হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ ২- ১০ হেক্টৰ	বৃহৎ > ১০ হেক্টৰ	মুঠ								
পৰিয়ালৰ সংখ্যা	০	১০৫	১৫	০	১২০								
পশুধন	<p>স্থানীয় বাসিন্দাসকলে গৰু, কুকুৰা, গাহৰি, ম'হ আৰু ছাগলী পোহে। পৰিয়ালসমূহে প্ৰতিপালন কৰা পশুধনৰ প্ৰকাৰ হৈছে এনেধৰণৰ :</p> <p>তালিকা-৬ জে এফ এম চিত পালন কৰা পশুধন</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>পশুধনৰ প্ৰকাৰ</th> <th>গৰু</th> <th>ম'হ</th> <th>ছাগলী</th> <th>কুকুৰা</th> <th>গাহৰি</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>মুঠ সংখ্যা</td> <td>২০</td> <td>২০৫</td> <td>১৮২</td> <td>১২০০</td> <td>৭১</td> </tr> </tbody> </table> <p>উৎস : ২০১৬ চনৰ মে' মাহত কৰা পৰিয়ালৰ জৰীপৰ ভিত্তিত ওপৰত উল্লিখিত তথ্যৰ সবিশেষ বিৱৰণ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৪ত দাঙি ধৰা হৈছে।</p>	পশুধনৰ প্ৰকাৰ	গৰু	ম'হ	ছাগলী	কুকুৰা	গাহৰি	মুঠ সংখ্যা	২০	২০৫	১৮২	১২০০	৭১
পশুধনৰ প্ৰকাৰ	গৰু	ম'হ	ছাগলী	কুকুৰা	গাহৰি								
মুঠ সংখ্যা	২০	২০৫	১৮২	১২০০	৭১								
গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনি আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থা	<p>যিকোনো জনগোষ্ঠীতে সাধাৰণ আন্তঃগাঁথনিৰ উপলব্ধতাই জীৱিকাৰ নিৰ্বাহক্ষম উপায় উন্নয়নত সহায় কৰে। গাঁওখনত বৰ্তমানৰ আন্তঃগাঁথনিৰ অৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। তথ্য-(I)ৰ তালিকা-৫ত গাঁৱৰ আন্তঃগাঁথনিৰ বৰ্তমান অৱস্থা দাঙি ধৰা হৈছে। ওপৰৰ তালিকাৰ পৰা গাঁওখনৰ বৰ্তমানৰ আন্তঃগাঁথনি সন্দৰ্ভত তলৰ তথ্যসমূহ লাভ কৰিব পাৰি :</p> <p>বস্ত্ৰগত আন্তঃগাঁথনি : অঞ্চলটোৰ বাসিন্দাসকলে মূল বাস্তৱিক আন্তঃগাঁথনিৰ পৰা বঞ্চিত হৈ আহিছে। ইয়াত উন্নত বাস্তৱিক আন্তঃগাঁথনি যেনে : ভাল ৰাস্তা, বিদ্যুৎ সংযোগ, পানী যোগান আৰু মোবাইল সংযোগ আদি নাই।</p> <p>শিক্ষা আৰু স্বাস্থ্য সেৱা : অঞ্চলটোত শিক্ষা ব্যৱস্থা সন্তোষজনক নহয়। ইয়াত সীমিতসংখ্যক শিক্ষানুষ্ঠান, স্বাস্থ্যকেন্দ্ৰ আছে আৰু সেইবোৰ প্ৰায় ১৫ কিলোমিটাৰ দূৰত্বত অৱস্থিত। ৰাজহুৱা পৰিবহণ ব্যৱস্থা নাই। গাঁৱৰ লোকসকলে ইফাল-সিফাল কৰিবৰ বাবে চাইকেল ব্যৱহাৰ কৰে।</p> <p>চৰকাৰী কাৰ্যালয় : চৰকাৰী কাৰ্যালয় (যেনে আৰক্ষী থানা, ৰাজহ কাৰ্যালয়, বন আঞ্চলিক কাৰ্যালয় আদি) গাঁওখনৰ পৰা যথেষ্ট দূৰৈত অৱস্থিত। সেয়ে গাঁওবাসীয়ে প্ৰয়োজনৰ সময়ত যথেষ্ট অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'বলগা হয়।</p> <p>বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান : গাঁওখনৰ পৰা বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান যেনে বেংক, ডাকঘৰ যথেষ্ট দূৰৈত অৱস্থিত। সেয়ে সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ কোনো বেংক বা ডাকঘৰত কোনো একাউন্ট নাই।</p>												

<p>কৃষিশস্য</p>	<p>গাঁওখনৰ কৃষিশস্যৰ সবিশেষ তথ্য-(1)ৰ তালিকা-৬ত বিশদভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে।</p> <p>প্রতিটো পৰিয়ালৰ মালিকানাধীন ভূমিৰ পৰিমাণ গড়ে ১.২ হেক্টৰ পোৱা গৈছে। জলসিঞ্চনৰ অভাৱত গাঁওবাসীয়ে বাৰিষাকালত বৰষুণৰ পানীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিবলগা হয় (জুন-ছেপ্টেম্বৰ)।</p> <p>ধানেই মুখ্য শস্য। বাৰিষাৰ আগে আগে কঠীয়াতলিত কঠীয়াখিনি সিঁচি প্ৰথমজাক বৰষুণৰ পাছতে মূল পথাৰত ৰোৱা হয়। শীতকালত নৱেম্বৰ মাহৰ মাজৰ পৰা ডিচেম্বৰ মাহৰ মাজভাগৰ ভিতৰত শস্য চপোৱা হয়। ৰোৱা-ৰোৱা কামত পুৰুষ-মহিলা উভয়েই জড়িত হৈ পৰে।</p>
<p>শস্য উৎপাদনৰ ৰূপৰেখা</p>	<p>গাঁওখনত উৎপাদিত কৃষিজাত শস্যৰ বিতং ৰূপৰেখা তথ্য-(1)ৰ তালিকা-৭ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে।</p> <p>গড় হিচাপত শস্যৰ পৰিমাণ হেক্টৰে প্ৰতি ১.৫ মেট্ৰিক টনৰ পৰা ২ মেট্ৰিক টন (ধান)। প্ৰতিটো পৰিয়ালে সীমিত ভূমি ব্যৱহাৰ কৰি হেক্টৰে প্ৰতি ১ৰ পৰা ১.৫ মেট্ৰিক টন ধান উৎপাদন কৰিব পাৰে। শস্য সংগ্ৰহৰ উপৰি মজুতকৰণৰ সময়ত প্ৰায় ১৫২০ শতাংশ শস্য নষ্ট হয়। পৰিয়ালে প্ৰতি প্ৰতিজন সদস্যৰ ভাগত দৈনিক গড়ে ৫৫০-৬০০ গ্ৰাম চাউল পৰে। এই পৰিমাণ ইণ্ডিয়ান কাউন্সিল অব্ মেডিকেল ৰিছাৰ্চৰ নিৰ্দেশনাৰ সীমাৰেখাত পৰে।</p> <p>দেখা যায়, এনে কৃষিত শস্য ৰাহি কৰি বজাৰত দিব পৰা শস্যৰ পৰিমাণ তেনেই সামান্য (যদি হয়)। সেয়ে ধানখেতিৰ পৰা হোৱা উপাৰ্জন তেনেই সীমিত। ধান বিক্ৰী কৰি প্ৰতিটো পৰিয়ালে গড় হিচাপত বছৰি ২,০০০-২,৫০০ টকা উপাৰ্জন কৰে।</p>
<p>পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা</p>	<p>গাঁওখনত পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা তথ্য-(1)ৰ তালিকা-৮ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে।</p> <p>(ক) শস্যৰ আৱৰ্জনা</p> <p>(খ) গছ-গছনিৰ পৰা পোৱা খাদ্য</p> <p>(গ) চৰণীয়া পথাৰ</p> <p>(ঘ) সেউজীয়া খাদ্য</p> <p>(ঙ) ঘাঁহ-বন</p>
<p>বজাৰ</p>	<p>তথ্য-(1)ৰ তালিকা-৯ত গাঁৱৰ বিভিন্ন বজাৰৰ অৱস্থান দেখুওৱা হৈছে। গাঁওবাসীয়ে ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰধান বজাৰসমূহ হৈছে এনেধৰণৰ—</p> <p>(ক) গেলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান : জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত</p> <p>(খ) সাপ্তাহিক/অৰ্ধ-সাপ্তাহিক বজাৰ : জে এফ এম চিৰ ৫ কিলোমিটাৰ দূৰত্বৰ ৰাজাওত</p> <p>গ) জে এফ এম চিৰ প্ৰধান বজাৰ : ৪১ কিলোমিটাৰ দূৰত্বৰ মাইবঙত</p>

<p>জল সম্পদ</p>	<p>তথ্য-(I)ৰ তালিকা-১০ত জল সম্পদসমূহৰ বিষয়ে সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। পানী উপলব্ধ হোৱা প্ৰধান জলসম্পদসমূহ এনেধৰণৰ :</p> <p>(ক) লাংটিং নলা : (পানীৰ পৰ্যাপ্ততা : বছৰজুৰি)</p> <p>(খ) জান তিনিটা : (পানীৰ পৰ্যাপ্ততা : বছৰজুৰি)</p>
<p>শক্তিৰ ব্যৱহাৰ</p>	<p>শক্তিৰ মূল উৎসসমূহ তথ্য-(I)ৰ তালিকা-১১ত উল্লেখ কৰা হৈছে। সেইখিনি তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল—</p> <p>(ক) ১২০টা পৰিয়াল কাঠখৰিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। উৎস : বনাঞ্চল</p>
<p>আৰ্থ-সামাজিক স্থিতি</p>	<p>সামাজিক গাঁথনি : গাঁওখনত জনজাতীয় লোকে বাস কৰে আৰু তেওঁলোকৰ মাজত জাতিভেদ প্ৰথা আছে। সমাজত গভীৰ সামাজিক বিভাজন নাই। সমাজত নাৰীৰ স্থান সন্তোষজনক।</p> <p>অৰ্থনৈতিক অৱস্থা : গাঁওখনৰ বাসিন্দাসকলৰ অৰ্থনৈতিক স্থিতি সন্তোষজনক নহয়। মূল জীৱিকাৰ পথ হৈছে— কৃষি আৰু উদ্যানশস্য। গাঁওবাসীৰ বাৰ্ষিক আয় ১২,০০০-২২,০০০ টকাৰ ভিতৰত।</p> <p>জীৱিকাৰ বাবে যুৱক বা আন ব্যক্তি বাহিৰলৈ যোৱাৰ উদাহৰণ নাই।</p>
<p>মানচিত্ৰ</p>	<p>পি আৰ এ অনুশীলনৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা তলৰ মানচিত্ৰসমূহ পৰিশিষ্ট-১ত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে।</p> <ul style="list-style-type: none"> * গাঁৱৰ মানচিত্ৰ * গাঁৱৰ সামাজিক মানচিত্ৰ (পি আৰ এ অনুশীলনৰ সদস্যৰ নাম আৰু সবিশেষ) * গাঁৱৰ সম্পদ মানচিত্ৰ

৩। জীৱিকাৰ সুবিধা বিশ্লেষণ

<p>পি আৰ এ অনুশীলন</p>	<p>আই আই ইৰ দলে ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিত পি আৰ এৰ অনুশীলন সম্পন্ন কৰে। তাৰিখ : ২৭ মে', ২০১৬ স্থান : ড্ৰাংৱা গাঁও উপস্থিতি : ২৮ উপস্থিত : জে এফ এম চিৰ বিষয়ববীয়া, গাঁওবুঢ়া, সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকল, বন ভাগৰ বিষয়া আদি লোকসকল উপস্থিত থাকে।</p>
<p>পি আৰ এৰ উদ্দেশ্য</p>	<p>অনুশীলনৰ নিৰ্দিষ্ট সহায়ক ব্যৱস্থাসমূহ চিহ্নিত কৰা আৰু উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ বাবে জীৱিকাৰ সহায়ক সেৱা আগবঢ়াবলৈ জনসাধাৰণক আন প্ৰাথমিক উপায় চিহ্নিত কৰি বনাঞ্চল উন্নয়নৰ আঁচনি যুগুত কৰা।</p>
<p>পি আৰ এত ব্যৱহৃত সা-সৰঞ্জাম আৰু জ্ঞাত তথ্য</p>	<p>বিভিন্ন সা-সৰঞ্জাম ব্যৱহাৰ কৰা হয় আৰু তাৰ কিছু তথ্য লাভ কৰা হয়। এইসমূহ হ'ল : সামাজিক মানচিত্ৰায়ন সম্পদ স্থানাংক ভেন ডায়েগ্ৰাম পৰিশিষ্ট-৩ বিতং তথ্য প্ৰদান কৰা হৈছে।</p>
	<p>আন্তৰ্জাতিক উন্নয়নৰ বিনিয়োগ বিভাগৰ পি আৰ এ অনুশীলনীৰ আওতাত ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ জীৱিকাৰ বিশ্লেষণ কৰা হৈছে। ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ বৰ্তমানৰ জীৱিকাৰ ক্ষেত্ৰত এনেধৰণে নিৰ্ধাৰিত কৰিব পাৰি—</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ প্ৰাকৃতিক মূলধন ■ বস্তুগত মূলধন ■ সামাজিক মূলধন ■ মানৱ সম্পদ ■ বিত্তীয় মূলধন ■ প্ৰাকৃতিক মূলধন <p>মাইবং সংৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ অন্তৰ্গত হাৰমতি আঞ্চলিকৰ অন্তৰ্গত ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ অধিকাংশ লোকেই বনাঞ্চলৰ কাঠখৰি, সেউজীয়া পশুখাদ্য, কাঠ আদিৰ আদিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। খেতি-বাতি আৰু পশুপালনৰ বাবে তেওঁলোকে নদীৰ পানী ব্যৱহাৰ কৰে।</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ বস্তুগত মূলধন <p>ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ অধিকাংশ পৰিয়াল খেতি-বাতিৰ কামত আৰু একাংশ ২ হেক্টৰতকৈও কম ভূমিৰে সামান্য কৃষি-কৰ্মত ব্যস্ত হৈ থাকে। ভূমি অধিগ্ৰহণৰ বিতং তথ্য তালিকা-৩ পৰিশিষ্ট-৬ত উল্লেখ কৰা হৈছে।</p>

	<p>গাঁওখনৰ ঘৰবোৰ কেঁচা। জৈৱিক, কেৰাচিন, বিদ্যুৎ, প্ৰাকৃতিক গেছ আৰু সৌৰশক্তিৰ দৰে শক্তি থকা সত্ত্বেও গাঁওবাসীয়ে ঘৰুৱা বা আন যিকোনো কামৰ বাবে কেৰাচিন আৰু কাঠখৰিহে ব্যৱহাৰ কৰে। কোনো পৰিয়ালতে প্ৰাকৃতিক গেছ যোগানৰ ব্যৱস্থা নাই (তালিকা ১০, ১১ দ্ৰষ্টব্য)</p> <p>ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ অন্তৰ্গত মাত্ৰ এখন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় আছে। তাৰ বাহিৰে বৰ্তমানলৈকে অঞ্চলটোত কোনো শিক্ষানুষ্ঠান নাই (তালিকা-৫ দ্ৰষ্টব্য)। পানী যোগানৰ বাবে আটাইবোৰ পৰিয়ালেই নলীনাৰ আৰু জলাশয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।</p> <p>■ সামাজিক মূলধন</p> <p>নিজৰ স্থিতি, কাৰ্য-কুশলতা আৰু পাবলগা বিশেষ লাভলাভৰ প্ৰতি গাঁওবাসী সজাগ নোহোৱাৰ বাবে তেওঁলোক যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি বা পৰিৱেশ উন্নয়ন সমিতিৰ কাৰ্যাৱলীত জড়িত নহয়।</p> <p>গাঁওখনত কোনো আনুষ্ঠানিক আত্মসহায়ক গোট নাই। সাধাৰণতে সামাজিক মেল-মিটিং আদি স্থানীয় গীৰ্জাঘৰতে অনুষ্ঠিত হয়।</p> <p>■ মানৱ সম্পদ</p> <p>ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ অন্তৰ্গত গাঁওবাসীৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ ৬১.৩৪ শতাংশ শিক্ষিত আৰু বাকী ৩৮.৬৬ শতাংশ লোক অশিক্ষিত।</p> <p>■ বিত্তীয় মূলধন</p> <p>সমীপৱৰ্তী অঞ্চলৰ জনসাধাৰণক বিত্তীয় সা-সুবিধা প্ৰদান কৰিবলৈ যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতি বা ইয়াৰ কাৰ্যবীয়া ঠাইত কোনো বাণিজ্যিক বা অঞ্চলিক গাঁৱলীয়া বেংকৰ শাখা আদি গঢ়ি উঠা নাই। তথাপিও বিপদৰ সময়ত গাঁওবাসীয়ে স্থানীয়ভাৱে ধন ধাৰে দিয়া লোক বা আত্মীয়-স্বজনৰ পৰা ধন ধাৰে লয়।</p> <p>অতি কমসংখ্যক লোকৰ বাণিজ্যিক বেংকত একাউন্ট আছে, কিন্তু বিত্তীয় অনুষ্ঠানসমূহৰ পৰা পাব পৰা সম্ভাৱ্য সুবিধাসমূহৰ প্ৰতিও গাঁওবাসী সজাগ নহয়।</p>
<p>জীৱিকাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিত</p>	<p>ড্ৰাংৱা যুটীয়া বন পৰিচালনা সমিতিৰ অন্তৰ্গত সম্প্ৰদায়ৰ জীৱিকাৰসমূহ নিম্নোক্ত শিতানত চিনাক্ত কৰা হৈছে—</p> <p>(ক) জে এফ এম চিৰ মুঠ উপাৰ্জনৰ বাবে নিৰ্দিষ্ট জীৱিকাৰ বাবে সংগ্ৰহ কৰা।</p> <p>(খ) নিৰ্দিষ্ট জীৱিকাৰ কাৰ্যৰ এক শতাংশ উপাৰ্জন গোটত সন্নিৱিষ্ট কৰা।</p> <p>(গ) সম্ভাৱনাময় জীৱিকাৰ কাৰ্যক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া।</p>
<p>স্থানাংক</p>	<p>অন্তৰ্গত সম্প্ৰদায়ৰ জীৱিকাসমূহ নিম্নোক্ত শিতানত চিনাক্ত কৰা হৈছে—</p> <p>স্থানাংক প্ৰদানৰ অনুশীলন তলত দিয়া ধৰণৰ—</p> <p>জীৱিকা আৰু দক্ষতা উন্নয়ন— প্ৰাৰম্ভিক কাৰ্যসূচী (ই পি এ)</p> <p>পৰিশিষ্ট-৩ বিতং তথ্য প্ৰদান কৰা হৈছে। ইয়াৰ পৰা এইটো পোৱা গ'ল যে—</p> <p>জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে চিনাক্ত কৰা হৈছে :</p> <p>(ক) কৃষি</p> <p>(খ) পশুপালন</p>

তালিকা-ছ ই পি এ-ৰ স্থানাংক			
স্থানাংক	স্থানাংক অনুসাৰে গাঁৱৰ ই পি এ	বৰ্ণনা (পৰিশিষ্ট-৩ত অতিৰিক্ত বৰ্ণনা)	পুঁজিৰ সম্ভাৱনীয় উৎস/বিভাগ
১	বিদ্যুৎ	৮০ শতাংশ পৰিয়াললৈ বিদ্যুৎ যোগান	আৰ জি জি ভি ৱাই
২	অনাময়	প্ৰত্যেক পৰিয়াললৈ কম মূল্যৰ শৌচাগাৰ যোগান	স্বচ্ছ ভাৰত/ পি এইচ ই
৩	পথ যোগাযোগ	ব্লেক টপিং পথ মাইবঙৰ পৰা গাঁৱলৈ	পি এম জি এছ ৱাই /পি ডব্লিউ ডি
৪	খোৱাপানী	অতিকমেও ৫০টা কুঁৱা	ইপিএ এপিএফ বিচি/এনআৰডব্লিউ
৫	বিদ্যালয়	উচ্চ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	সৰ্বশিক্ষা/প্ৰাথমিক শিক্ষা বিভাগ
উৎস : পি আৰ এ			
জীৱিকাৰ সুবিধা	জীৱিকাৰ সুবিধাসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে চিনাক্ত কৰা হৈছে : কৃষি আৰু উদ্যানশস্য পশুপালন এন টি এফ পি ওপৰৰ সম্পৰ্কত অতিৰিক্ত আলোচনা তলত দিয়া হৈছে।		
বন উন্নয়নৰ সুবিধাসমূহ	তথ্য : ২ৰ তালিকা : ১২ৰ পৰা কৃষি আৰু উদ্যানশস্যত এই সম্পৰ্কীয় সুবিধাসমূহ পাব পাৰি।		
উদ্যান শস্য	<p>মূল প্ৰতিবন্ধকতাসমূহ :</p> <p>(ক) অতি কম পৰিমাণৰ সাৰ আৰু বীজাণুনাশক, কীটনাশক প্ৰয়োগ। (খ) জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। (গ) পাৱাৰ টিলাৰ, ট্ৰেক্টৰ আদি আধুনিক সা-সৰঞ্জাম, আহিলাৰ অভাৱ। (ঘ) উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজসমূহ ব্যৱহাৰ নকৰা</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>(ক) সঠিক আৰু জোখমতে বীজাণুনাশক আৰু কীটনাশক প্ৰয়োগ। (খ) নতুন আৰু উন্নত প্ৰযুক্তিৰ প্ৰয়োগ। (গ) সু-সংবদ্ধ প্ৰশিক্ষণ অনুষ্ঠান। গাঁওবাসী কৃষি সম্পৰ্কীয় দক্ষতাত সিদ্ধহস্ত। তেওঁলোকক এই দক্ষতা বিকাশৰ সুবিধাৰ প্ৰয়োজন।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক আঁচনি :</p> <p>* ট্ৰেক্টৰ ব্যৱহাৰৰ প্ৰশিক্ষণ * কৃষি সম্পৰ্কীয় * বীজাণুনাশক, কীটনাশক প্ৰয়োগ আৰু উন্নতমানৰ বীজ ৰোপণৰ প্ৰশিক্ষণ।</p>		

<p>পশুধন</p>	<p>পশুধন প্রতিপালন সুবিধা সম্পর্কীয় অতিৰিক্ত তথ্য তালিকা : ১৩ত প্রদান কৰা হৈছে।</p> <p>মূল প্ৰতিবন্ধকতাসমূহ হ'ল —</p> <p>(ক) আৰ্থিক দুৰৱস্থাৰ বাবে বজাৰৰ পৰা পশুখাদ্য ক্ৰয় কৰিবলৈ অসমৰ্থ।</p> <p>(খ) গছ-গছনিৰ পৰা পোৱা বা শস্যৰ অৰশিষ্ট আৰু তৃণজাতীয় খাদ্য মাত্ৰ ৩-৬ মাহে পৰ্যাপ্ত। গোটেই বছৰজুৰি সেউজীয়া খাদ্যও পৰ্যাপ্ত নহয়।</p> <p>(খ) পশু চিকিৎসা সেৱা নাই।</p> <p>(গ) পশুধন প্ৰতিপালন সম্পর্কীয় জ্ঞানৰ অভাৱ</p> <p>সুবিধাসমূহ :</p> <p>(ক) পশুধন প্ৰতিপালনৰ পৰা উচ্চ উপাৰ্জন।</p> <p>(খ) ডিমা হাচাও জিলাত গাখীৰৰ অত্যধিক চাহিদা।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচী :</p> <p>(ক) ম'হ</p> <p>(খ) গাইগৰু</p> <p>(গ) গাহৰি</p> <p>(ঘ) কুকুৰা পালন</p>
<p>এন টি এফ পি</p> <p>কাঠ ভিন্ন বনজ উৎপাদন (এন টি এফ পি)</p>	<p>এন টি এফ পিৰ সুবিধাসমূহ তথ্য : ২ৰ অন্তৰ্গত তালিকা : ১৪ত প্রদান কৰা হৈছে।</p> <p>মূল প্ৰতিবন্ধকতাসমূহ হ'ল—</p> <p>(ক) এন ডব্লিউ এফ পিৰ কম পৰ্যাপ্ততা।</p> <p>(খ) উৎপাদন গোট নাই।</p> <p>সুবিধাসমূহ হ'ল—</p> <p>(ক) এন ডব্লিউ এফ পিৰ যথেষ্ট চাহিদা। চাহিদা পূৰাবলৈ উপলব্ধ সাৰুৱা মাটি আৰু গছ ৰোপণ।</p> <p>(খ) খাদ্য আহৰণ কৰিব পৰা গছ ৰোপণ।</p> <p>(গ) ঔষধি গুণযুক্ত গছ ৰোপণ।</p> <p>(ঘ) এন ডব্লিউ এফ পিৰ পৰা আহৰণ কৰা দ্ৰব্যৰ উৎপাদন গোট স্থাপন।</p> <p>পৰামৰ্শমূলক কাৰ্যসূচীসমূহ হ'ল—</p> <p>(ক) খাদ্য উদ্ভিদ, পশুখাদ্য আদিৰ ৰোপণ</p> <p>(খ) ঔষধি উদ্ভিদ আৰু সুগন্ধি উদ্ভিদ ৰোপণ</p> <p>(গ) হাৰ্বেল উদ্ভিদ</p>
<p>কৌশলগত হস্তক্ষেপ</p>	<p>তথ্য-২ৰ তালিকা-১৫ত এই বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।</p> <p>প্ৰধান বাধাবোৰ হৈছে :</p> <p>ক) দক্ষতাৰ অভাৱ</p> <p>খ) উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মানৰ অভাৱ</p> <p>গ) টি কিউ এম প্ৰযুক্তিৰ অভাৱ</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>ক) সুন্দৰ যোগাযোগৰ ব্যৱস্থা প্ৰদান</p>

	<p>(গ) দক্ষতাৰ উন্নতকৰণ আৰু নতুন উৎপাদন সামগ্ৰীৰ বিকাশ আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ</p> <p>(ঘ) কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন</p> <p>(ঙ) প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ ব্যৱস্থা প্ৰদান।</p> <p>(চ) উৎপাদিত দ্ৰব্যৰ বাবে বজাৰৰ সৈতে যোগাযোগ স্থাপন</p>
<p>ঋণৰ সুবিধা</p>	<p>এই সন্দৰ্ভত তথ্য-(II)ৰ তালিকা-১৬ত আলোচনা কৰা হৈছে।</p> <p>প্ৰধান বাধাসমূহ আৰু ইয়াৰ কাৰণবোৰ :</p> <p>(ক) বিধিবদ্ধ বিত্তীয় ব্যৱস্থাৰ পৰা বহিষ্কৰণ</p> <p>(খ) অসংগঠিত ঋণদাতাসকলৰ প্ৰাধান্য</p> <p>সুযোগসমূহ :</p> <p>(ক) আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন</p> <p>(খ) সজাগতা বৃদ্ধি</p> <p>পৰামৰ্শ :</p> <p>(ক) নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন</p>
<p>কৌশলগত হস্তক্ষেপ</p>	<p>ওপৰত পৰামৰ্শ হিচাপে আগবঢ়োৱা কাৰ্যসূচীসমূহৰ ভিত্তিত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহক জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বাবে কৌশলগত হস্তক্ষেপ হিচাপে গণ্য কৰিব পাৰি :</p> <p>১) কৃষি আৰু উদ্যানশস্য : ট্ৰেক্টৰ চলোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ, কৃষি দক্ষতা উন্নয়ন কাৰ্যসূচী, কীটনাশক, পতংগনাশক, সংকৰ প্ৰজাতিৰ শস্যৰ খেতি সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ।</p> <p>২) পশুধন : গাহৰি পালন, হাঁহ-কুকুৰা পালন</p> <p>৩) এন ডব্লিউ এফ পি : খাদ্য উদ্ভিদ, ভেষজ উদ্ভিদ আদিৰ খেতি।</p> <p>৪) বিশেষ দক্ষতা : আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, গাঁওবাসীক আধুনিক প্ৰযুক্তি প্ৰদান, দক্ষতাৰ উন্নতকৰণ আৰু নতুন উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ উদ্ভাৱন আৰু বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ, কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন, প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে বিপণন সংযোগ গঢ়ি তোলা।</p> <p>৫) ঋণৰ ব্যৱস্থা : নিকটৱৰ্তী এলেকাত আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন।</p>

৪। জীৱিকা উন্নয়ন পৰিকল্পনা

<p>উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ কাম-কাজ</p>	<p>গাঁৱত পৰিকল্পনা কৰা উপাৰ্জন বৃদ্ধিৰ প্ৰধান কাম-কাজবোৰ হৈছে :</p> <p>কৃষি খণ্ড :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১। হাঁহ-কুকুৰা আৰু গাহৰি পালন ২। লা-ৰ খেতি ৩। উদ্যানশস্য ৪। এন টি এফ পি <p>অনা-কৃষি খণ্ড :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১। হস্ততঁাত/বয়ন ২। হস্তশিল্প <p>উৎস : তথ্য-৪ৰ তালিকা ৩২</p>
<p>আত্মসহায়ক গোটৰ কাম-কাজ</p>	<p>গাঁওখনৰ আত্মসহায়ক গোটবোৰে তলৰ কাৰ্যসূচীসমূহ সম্পৰ্কে পৰিকল্পনা কৰিব পাৰে :</p> <ol style="list-style-type: none"> ১। উদ্যমিতা বৃদ্ধিৰ বাবে সজাগতা সৃষ্টি ২। সমূহীয়াভাৱে জীৱিকাৰ কাম-কাজত গাঁওবাসীক চামিলকৰণ <p>উৎস : তথ্য-৪ৰ তালিকা ৩৩</p>
<p>শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ</p>	<p>তলত উল্লেখ কৰা মতে শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ পৰিকল্পনা কৰা হৈছে।</p> <p>(১) পশুপালন বিভাগ দৰ্শন।</p> <p>উৎস : তথ্য-৪ৰ তালিকা ৩৪ত</p>
<p>কৰ্ম আঁচনিৰ সাৰাংশ</p>	<p>পৰৱৰ্তী পৃষ্ঠাত দিয়া হৈছে।</p>
<p>সংপূৰ্ণকৰণ</p>	<p>ভাৰত চৰকাৰৰ তলৰ আঁচনিসমূহৰ সৈতে পৰিকল্পনা কৰা কাৰ্যব্যৱস্থাৰ উদ্যোগসমূহক সংপূৰ্ণ কৰিব পাৰি :</p> <ol style="list-style-type: none"> (ক) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ নিয়োগ নিশ্চিত আঁচনি— গ্ৰামীণ নিয়োগৰ বাবে (খ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি বিকাশ যোজনা— কৃষি আৰু কৃষি সংশ্লিষ্ট কাম-কাজৰ উন্নয়নৰ বাবে। (গ) ৰাষ্ট্ৰীয় কৃষি সিঞ্চন যোজনা— জলবিভাজিকা উন্নয়নসহ জলসিঞ্চনৰ বাবে। (ঘ) ৰাষ্ট্ৰীয় গ্ৰামীণ জীৱিকা মিছন। (ঙ) দক্ষতা উন্নয়ন কৰ্মসূচী। (চ) গ্রামোন্নয়ন আৰু জীৱিকাৰ বাবে উপযুক্ত বুলি বিবেচিত অন্যান্য আঁচনি। <p>ওপৰত উল্লিখিত সংপূৰ্ণকৰণে বৰ্তমান পৰিকল্পনাসমূহক সফল কৰি তোলাৰ লগতে এই পৰিকল্পনাৰ কৰ্মসূচী ৰূপায়ণৰ পৰৱৰ্তী কালছোৱাতো সহায় কৰিব।</p>

৫। বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা

ডাংৱা জে এফ এম চিৰ ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাৰ অংশ হিচাপে গাঁও পৰ্যায়ত বিস্তৃত পি আৰ এ অনুশীলনৰ পিছত এই বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণ আৰু ইয়াৰ মূল্য, পৰিৱেশতান্ত্ৰিক কাৰ্যকলাপ আৰু জে এফ এম চিৰ ন্যস্ত কৰা বনাঞ্চলৰ উৎপাদনমূলক সম্ভাৱনীয়তাক স্থিতিশীলতা প্ৰদান কৰাৰ লগতে সম্প্ৰদায়ৰ জীৱিকাৰ প্ৰয়োজনসমূহ আৰু উপভোগ স্থিতিশীল পদ্ধতিৰে পূৰণ কৰাই হৈছে এই পৰিকল্পনাৰ উদ্দেশ্য।

১। জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

ডাংৱা পূৰ্বাঞ্চল জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলসমূহৰ বাবে এই ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত নিম্নোক্ত বিষয়সমূহ সম্পৰ্কে বিবেচনা কৰা হৈছে :

ক) বন বিভাগৰ দ্বাৰা জে এফ এম চিৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰা বনাঞ্চল এলেকা; আৰু

খ) ৰোপিত এলেকা/ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত সম্প্ৰদায়ৰ ভূমি আৰু অধিসূচিত বনাঞ্চল এলেকাৰ বাহিৰৰ অন্যান্য ভূমি।

ওপৰত উল্লিখিত জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ দুয়োটা বিভাগৰ অৱস্থা সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

১.১। বনাঞ্চল আৰু তাৰ অৱস্থা

জে এফ এম চিৰ অন্তৰ্গত বনাঞ্চলৰ সম্পূৰ্ণ বিৱৰণ প্ৰ'ফৰ্মা-৩ (বন উন্নয়ন পৰিকল্পনা) অন্তৰ্গত তালিকা-৩.১ত দিয়া হৈছে। এইবোৰক ক্ষুদ্ৰ পৰিকল্পনাত পৰিশিষ্ট হিচাপে সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। অন্যান্য ৰোপিত এলেকা (বা ৰোপণৰ বাবে নিৰ্ধাৰিত এলেকা) সম্পৰ্কে বিবেচনা কৰাৰ পিছত ডাংৱা জে এফ এম চিৰ অৱস্থাৰ সাৰসংক্ষেপ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা-১ : ডাংৱা জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ অৱস্থা

চিহ্নিতকৰণ	জে এফ এম চি বনাঞ্চলৰ আয়তন (হেক্টৰ)	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিঃ মিঃ)	বনাঞ্চলৰ অৱস্থা (ভাল-বনৰ ৪০% আৰু ততোধিক ক্ৰাউন ঘনত্ব বাকী- 'ক্ষতিগ্ৰস্ত')	সম্প্ৰদায়ৰ দ্বাৰা ব্যৱহাৰৰ ব্যৱধানতা (২-৩ মাহ/৩-৬ মাহ/৬ -৯ মাহ/৯ মাহৰ বেছি)
(ক) ন্যস্ত বনাঞ্চল				
আৰ এফ / পি এফ, নামঃ ডাংৱা সংৰক্ষিত বনাঞ্চল আৰ এফ বিট, মাইবং ৰেঞ্জ, পূব হাফলং বিভাগ	১০০ হেক্টৰ	১.৫ কি.মি.	ভাল এলেকা : ৭০ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা ৩০ হেক্টৰ	২-৩ মাহ
(খ) অন্যান্য ৰোপিত এলেকা				
অৱস্থান : বনাঞ্চলৰ প্ৰকাৰ বৰ্ষাৰণ্য ভি এন/অন্যান্য			ভাল এলেকা : শূন্য ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : শূন্য	
মুঠ	১০০ হেক্টৰ		ভাল এলেকা : ৭০ হেক্টৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকা : ৩০ হেক্টৰ	

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা ৩ , তালিকা ৩.১ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

ইয়াৰ পৰা দেখা গ'ল যে ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ অধীনস্থ বনাঞ্চলৰ ভূমি ১০০ হেক্টৰ। ইয়াৰে ৭০ হেক্টৰ 'ভাল' আৰু বাকী ৩০ এলেকা 'ক্ষতিগ্ৰস্ত'।

১.২। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ :

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলসমূহৰ মাটি বালিঅঁহীয়া। এই বনভূমিৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ কিছু উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ২ : জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ

স্থিতি মাপ	ন্যস্ত বনাঞ্চলৰ অৱস্থা	বৃক্ষৰোপিত অন্যান্য এলেকাৰ অৱস্থা
উৰ্বৰতাৰ পৰ্যায়	২.৩-২.৯ শতাংশ জৈৱিক ভূমিত। এন পি ২০৫ আৰু কে ২০ৰ পৰিমাণ তুলনামূলকভাৱে বেছি	—
ভূমি ক্ষয়ৰ অৱস্থা	—	—
উপস্থিতি :		
(ক) পলস	২৪ শতাংশ	—
(খ) বোকামাটি	৩১ শতাংশ	—
(গ) ন-উৰ্বৰ ভূমি	কম	—
(ঘ) বালিচাহি	৪৫ শতাংশ	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'খ। বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰ' / বন বিভাগৰ বিষয়া আৰু স্থানীয় গাঁওবাসীৰ সৈতে হোৱা আলোচনা।

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ বাবে; বনাঞ্চলৰ মাটিৰ প্ৰকাৰৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্যসমূহৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল :

ক) এণ্টিছ'ল (৩০.৩%)

খ) ইনছেপ্টিছ'ল (৫১.৩%)

গ) আলফিছ'ল (১১.৩%)

ঘ) ইউটিছ'ল (৭.১%)

১.৩। বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

ড্ৰাফ্ট জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহৰ নাম তলত উল্লেখ কৰা হ'ল। মন কৰিবলগীয়া যে স্থানীয় বনাঞ্চলসমূহক উজনি অসম আৰ্দ্ৰ গ্ৰীষ্ম মণ্ডলীয় চিৰহৰিৎ বনাঞ্চল হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছে।

তালিকা- ৩ : ড্ৰাফ্ট জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ

প্ৰজাতি	স্থানীয় নাম	বৈজ্ঞানিক নাম
মুখ্য বন প্ৰজাতি	চেগুণ	টেকটোনা গ্ৰাণ্ডিছ লিন
সংলগ্ন	গমাৰি	গেমিলিনা এৰব'ৰিয়া
জোপোহা	ঢেকীয়া	ফ্ৰাৰছ
	ভোট জলকীয়া	কেপছিকাম চাইনিছ
ঔষধি গছ	অৰ্জুন	টাৰ্মিনেলিয়া অৰ্জুন
	শিলিখা	টাৰ্মিনেলিয়াচেবুলা বেইজ্
	নিম	এজাড্ৰিকাথা ইডিকা
	আমলখি	ফ্ৰেলানথাছ ইশ্বেলিকা
উৎপাদন অন্যান্য আছে যদি	জৰী বেত	কালামাছ ইৰেকটাছ
	জাতি বেত	কালামাছ টেনাছ
	ৰাইডাং বেত	কালামাছ ৰ'টাং
	চুলি বেত	কালামাছ ফ্লেগিলাম
	লেজাই বেত	কালামাছ ফ'ৰিবিণ্ডাছ
	কেঁকো বাঁহ	ডি. হেমিলটা'নি
	পাহাৰী জাতিবাঁহ	অক্সিটেনথা পাৰভিফ'লা
	দুলু বাঁহ	ছিজ'স্থল'ৰাম ডুলুবা
	আমলখি	এল্লকা অফিছিনেলিছ
	হলখ	টাৰ্মিনেলিয়া মাইৰিঅ'নেলিছ
	হোলোং	ডিপটাৰ'ক্ৰাৰপাছ মেট্ৰ'কাৰপাছ
	অৰ্জুন	টাৰ্মিনেলিয়া অৰ্জুনা
	অগৰ	একুইলাৰিয়া আগালোছা

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'গ। বনাঞ্চলৰ বৰ্তমান উদ্ভিদসমূহ' / বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

২। বনোন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচী

তলৰ উপশাখাসমূহত ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ বনোন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচীসমূহ দিয়া হ'ল :

২.১। জে এফ এম চিৰ অতীতৰ সুৰক্ষা ব্যৱস্থা

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিত অতীত লোৱা বন সুৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

(ক) অন্তৰ্ভুক্ত পৰিয়াল : ১২০

(খ) অন্তৰ্ভুক্ত সদস্য : ১২০ (পৰিয়ালে প্ৰতি ১জনকৈ)

(গ) সুৰক্ষা ব্যৱস্থাৰ সাৰাংশ : উপলব্ধ নহয়

ঘ) কোনো আনুষ্ঠানিক ব্যৱস্থা : নাই

(উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা ৩, বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা)

২.২। বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

স্থানীয় সম্প্ৰদায়ৰ ঘৰুৱা চাহিদাৰ বাবে বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীলতাৰ তথ্য তলৰ তালিকাত দাঙি ধৰা হ'ল।

তালিকা- ৪ (ক) : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ ঘৰুৱা চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	পৰিয়ালৰ গড় চাহিদা		বৰ্তমান কিভাৰে চাহিদা পূৰণ হৈছে	উৎস
	চাহিদাৰ সময় ব্যৱধান	আনুমানিক পৰিমাণ		
কাঠখৰি	সঘনাই ব্যৱহাৰ	৬০-৭০ কেজি	—	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল
ঘৰৰ বাবে কাঠ (খুঁটা আকাৰত)	বছৰেকত এবাৰ	২ সংখ্যক	—	ঐ
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—	—
বাঁহ/খুঁটা	মাহেকত এবাৰ	মাহেকত ২-৩টা বাঁহ	—	ঐ
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	সঘনাই	দিনে ৪-৫ কেজি	—	ঐ
এন টি এফ পি	সঘনাই	দিনে ২-৩ কেজি	—	ঐ
অন্যান্য	-	-	-	-

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা ৩, তালিকা-৩.২-গ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিত মুঠ ১২০ ঘৰ পৰিয়াল আছে। ওপৰৰ তালিকা আৰু এই পৰিয়ালৰ সংখ্যাৰ পৰা এইটো গম পোৱা যায় যে ড্ৰাংৱা গাঁৱৰ বাবে বছৰি মুঠ বনজ উৎপাদনৰ চাহিদা নিজৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে তলত দিয়া ধৰণৰ—

তালিকা- ৪ (খ) : ড্রাংৱা জে এফ এম চিৰ সকলো পৰিয়ালৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ বাৰ্ষিক চাহিদা

বনজ উৎপাদনৰ নাম	সম্প্ৰদায়ৰ চাহিদা বাৰ্ষিক কিঃগ্ৰাঃ (*)	মন্তব্য
কাঠখৰি	১২০৩০০	বছৰ জুৰি
ঘৰৰ বাবে কাঠ (খুঁটা আকাৰৰ)	১২০ টা	
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—
খুঁটা/বাঁহ	৭৫০ টা	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	১২০৩০০	বছৰ জুৰি
এন টি এফ পি	১৩১৪০০	বছৰ জুৰি
অন্যান্য		

উৎস : ওপৰৰ তালিকা-৪ (ক) আৰু সম্প্ৰদায়ৰ তথ্যৰ মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা

পৰিয়ালসমূহৰ গড় চাহিদাৰ আনুমানিক পৰিমাণ (তালিকা-৪ (ক)×১২০টা পৰিয়াল)

২.৩। গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পৰিয়ালৰ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ উপৰি এই ধৰণৰ সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰি স্থানীয় বজাৰত বিক্ৰীৰ জৰিয়তে গাঁওবাসী বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণনৰ তথ্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল—

তালিকা- ৫ (ক) : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

বনজ উৎপাদনৰ নাম	বিপণনৰ বাবে সংগ্ৰহ			সংগ্ৰহৰ স্থান
	ঋতু / মাহ	সংগ্ৰহকাৰী পৰিয়ালৰ সংখ্যা	সংগৃহীত সামগ্ৰীৰ গড় পৰিমাণ (কিঃ গ্ৰাঃ)	
কাঠখৰি	বছৰ জুৰি	১২০	১৩২০	বনাঞ্চল
ঘৰৰ বাবে কাঠ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	১২০	৪টা	বনাঞ্চল
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—	—
বাঁহ	ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰী	১২০	১৪ টা	বনাঞ্চল
খুঁটা	—	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	বছৰ জুৰি	১২০	দিনে ৭ কি.গ্ৰা.	বনাঞ্চল
এন টি এফ পি	বছৰজুৰি	১২০	দিনে ৯-১১ কি.গ্ৰাম	বনাঞ্চল
অন্যান্য	—	—	—	—

উৎস : ওপৰৰ তালিকা-৪ (ক) আৰু সম্প্ৰদায়ৰ তথ্যৰ পৰা প্ৰাপ্ত মুঠ পৰিয়ালৰ সংখ্যা

(*) = পৰিয়ালসমূহৰ গড় চাহিদাৰ আনুমানিক পৰিমাণ (তালিকা-৪ (ক) × ১২০টা পৰিয়াল)

২.৩। গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সামগ্ৰী সংগ্ৰহ আৰু বিপণন

পৰিয়ালৰ ঘৰুৱা ব্যৱহাৰৰ উপৰি এই ধৰণৰ সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰি স্থানীয় বজাৰত বিক্ৰীৰ জৰিয়তে গাঁওবাসী বনজ উৎপাদনৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ গাঁওবাসীৰ দ্বাৰা বনজ উৎপাদন সংগ্ৰহ আৰু বিপণনৰ তথ্য তলৰ তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল—

তালিকা- ৫ (খ) : বনজ উৎপাদন সংগ্রহ আৰু বিপণন—অতিৰিক্ত তথ্য (ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি)

বনজ উৎপাদনৰ নাম	উদ্ধৃত্ত বিপণন (কিঃ গ্ৰাঃ)	কেনেদৰে বিপণন কৰা হয়	বনজ উৎপাদন বিক্ৰীৰ মাধ্যমেৰে প্ৰতিটো পৰিয়ালৰ গড় আয়
কাঠখৰি	১১০০০০ কিঃগ্ৰাঃ বছৰি	মাইবং বজাৰ	১৪০০-২০০০ প্ৰতিমাহে
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
ব্যৱহাৰৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	২৫-৪০ টা মাহে	মাইবং বজাৰ	৫০০-১০৫০ মাহে
খুঁটি	—	—	—
বনাঞ্চলৰ পৰা পশুখাদ্য	১৬০০ কি.গ্ৰা বছৰি	মাইবং বজাৰ	১০০০-১৬০০ মাহে
এন টি এফ পি	—	—	—
অন্যান্য—	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা ৩, তালিকা-৩.৪ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

২.৪। বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদা— ঘৰুৱা ব্যৱহাৰ আৰু বিপণনৰ বাবে

পূৰ্বে উল্লেখ কৰা উপ-শাখাৰ তথ্যৰ ভিত্তিত জে এফ এম চিৰ সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ বনজ উৎপাদনৰ মুঠ চাহিদাৰ সাৰাংশ তলত দিয়া হ'ল।

এই অধ্যায়ৰ পূৰ্বৱৰ্তী পৃষ্ঠাৰ তালিকা ৪(খ), তালিকা-৫ (খ) চাওক।

৩। বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়

৩.১। সুৰক্ষা সমস্যাসমূহ

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বিষয়সমূহ সংক্ষিপ্তভাৱে তলত দিয়া হ'ল—

তালিকা- ৭ : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চিৰ বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়সমূহ

সমস্যাৰ ধৰণ	প্ৰাসংগিক (হয়/নহয়)	গুৰুত্ব (হয়/নহয়)
চৰণীয়া পথাৰ-স্থানীয় পশু	হয়	হয়
চৰণীয়া পথাৰ- অন্যান্য এলেকাৰ পশু	হয়	হয়
বেআইনীভাৱে কাঠকটা	নহয়	নহয়
কাঠ চোৰাং চালান	হয়	হয়
দুৰ্ঘটনাবশতঃ অগ্নিকাণ্ড	হয়	হয়
বনভূমি বেদখল	হয়	হয়
অন্যান্য (বন্যপ্ৰাণীৰ উপদ্ৰৱ)	হয়	হয়
ঔষধি গছ চুৰি	হয়	হয়

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৫ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

সেয়েহে, উপৰোক্ত জে এফ এম চিত বন সুৰক্ষা সংক্ৰান্তীয় বিষয়ত সন্মুখীন হোৱা বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল—

(ক) স্থানীয় এলেকাৰ ঘৰচীয়া জন্তুৰ চাৰণ ভূমি

(খ) অন্যান্য পশুৰে শস্য বিনষ্ট কৰে।

৩.২। বনাঞ্চল ধ্বংসৰ কাৰণসমূহ

ড্ৰাংব্ৰা জে এফ এম চিত বনাঞ্চল ধ্বংসৰ কাৰণসমূহ তলত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি—

(ক) স্থানীয় এলেকাৰ ঘৰুৱা জন্তুৰ অতিমাত্ৰা চাৰণ

(খ) জনজাতীয় লোকসকলৰ দ্বাৰা পৰম্পৰাগত কৃষি পদ্ধতি

(গ) পাহাৰীয়া অঞ্চলত উগ্ৰপছীৰ সমস্যা

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৬, বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৪। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ

ড্ৰাংব্ৰা জে এফ এম চিত বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলৰ উপ-শাখাত দিয়াৰ দৰে উল্লেখ কৰিব পাৰি, যেনে সুৰক্ষাৰ পৰিকল্পনা, বন উন্নয়ন (পৰিচৰ্যা), নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন, ব্যৱস্থাপনা আৰু অতিৰিক্ত ক্ৰিয়া।

৪.১। সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা পৰিকল্পনাৰ বিষয়সমূহ তলত দিয়াৰ দৰে— ড্ৰাংব্ৰা জে এফ এম চিৰ বন সুৰক্ষা সম্পৰ্কীয় বিষয়সমূহ পূৰ্বে আলোচিত উপ-শাখা ৩.১ৰ পৰা আলোচনা কৰা হৈছে।

তালিকা- ৮ : ড্ৰাংব্ৰা জে এফ এম চিৰ সুৰক্ষা পৰিকল্পনা

সুৰক্ষা কৰ্ম (প্ৰযোজ্য হিচাপে প্ৰফ'ৰ্মা-৩ৰ তালিকা ৩.৭ৰ পৰা পূৰণ কৰা হ'ব	বনাঞ্চল এলেকাৰ অৱস্থিতি	ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ সংখ্যাগত মান নিৰ্ণয় (দৈৰ্ঘ্য, আয়তন, আকাৰ ইত্যাদি)	সময়-কাল	অগ্ৰাধিকাৰ (উচ্চ/মধ্যম/নিম্ন)
(১) স্থানীয় চকীদাৰ নিয়োগ	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিঃমিঃ	পুৱা ৬-আবেলি ৬টা	উচ্চ
(২) বাতৰি দিয়া জনক পুৰস্কৃত	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিঃমিঃ	যিকোনো সময়তে	উচ্চ
(৩) অগ্নি সুৰক্ষা	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল	৩ কিঃমিঃ	যিকোনো সময়তে	উচ্চ

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৭ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

গতিকে, ড্ৰাংব্ৰা জে এফ এম চিত পৰিকল্পনা কৰা বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ প্ৰতিৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ (উচ্চ/মধ্যম অগ্ৰাধিকাৰ) তলত দিয়াৰ দৰে—

(ক) বেৰ

(খ) অগ্নি নিৰাপত্তা

৪.২। প্রস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

ড্ৰাৱ্ৰা জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চলৰ ক্ষতিগ্ৰস্ত এলেকাসমূহৰ নিৰাময়ৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ৯ : ড্ৰাৱ্ৰা জে এফ এম চি-ৰ প্ৰস্তাৱিত কাম-কাজৰ প্ৰকাৰ

নিৰাময় ব্যৱস্থা	প্ৰয়োজনীয় (হয়/নহয়)	জে এফ এম চি-ৰ দায়িত্ব (হয়/নহয়)	মাহ/বছৰ যেতিয়া কৰিব পাৰি	নিৰাময় ব্যৱস্থাৰ বাবে প্ৰস্তাৱিত বৰ্ধিত এলেকা (হেক্টৰ)
ক্ষতিগ্ৰস্ত বনাঞ্চলৰ পুনৰুদ্ধাৰ	হয়	হয়	জুন-জুলাই	৩০০ হেক্টৰ
কটা গছৰ গুৰিৰ সুৰক্ষা	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	৩০০ হেক্টৰ
জল বিভাজিকা নিৰাময়	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	৫ হেক্টৰ
জনাখাৰ	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	৫ হেক্টৰ
ঘাঁহ আৰু তৃণভূমিৰ কাম	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	—
বাঁহ ৰোপণ	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল
বীজ সিঁচা	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	—
শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	—
কলম আৰু নিৰাময়	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	—
বাস্তৱিক বেৰ	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	—
সামাজিক বেৰ	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	১০০ হেক্টৰ
অন্যান্য কাম-কাজ	হয়	হয়	গোটেই বছৰ জুৰি	সংৰক্ষিত বনাঞ্চল

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.৯ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

এইদৰে নিম্নোক্ত নিৰাময় ব্যৱস্থাসমূহ ড্ৰাৱ্ৰা বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তাৱ দিয়া হৈছে।

(ক) বীজ সিঁচা

(খ) শিপা আৰু অংকুৰ কটা আৰু ৰোপণ আদি

৪.৩। বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা— অগ্ৰিম কাম-কাজ আৰু বন সৃষ্টি

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ সৈতে সংশ্লিষ্ট বিষয়বিলাক তলত দিয়া তালিকাত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা- ১০ : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ বনাঞ্চল উন্নয়ন পৰিকল্পনা

নিৰাময় ব্যৱস্থা	ৰোপণৰ বাবে হেক্টৰৰ হিচাপত নিৰ্দ্ধাৰিত এলেকা	ব্লক ৰোপণৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ	প্ৰজাতি	স্থান ব্যৱধান (মিটাৰ × মিটাৰ)
প্ৰাকৃতিকভাৱে পুনৰ্জ্জীৱিতকৰণত সহায়তা (ৰোপণৰ স্থান ব্যৱধানসহ)	৩৫ হেঃ এ এন আৰ এ পি এফ বি চিৰ দ্বাৰা	—	শালবহিৰ্ভূত এন টি এফ পি	২/২
খণ্ড ৰোপণ	—	—	—	—
নিম, আমলখি, বহেৰা, মহুৱা ৰোপণ (ঔষধি)	১০	—	ভেষজ উদ্ভিদ	—
সমৃদ্ধকৰণ ৰোপণ	—	—	—	—
পোনপটীয়া ৰোপণ	—	—	—	—
অন্যান্য	—	—	—	—
মুঠ এলেকা (হেক্টৰ)	৪৫ হেক্টৰ	—	—	—

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা ৩, তালিকা-৩.৮ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৪.৪। বনাঞ্চল উন্নয়ন —(বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা)

৫. তালিকা-১০ (ক) আৰু (খ) ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ বন উন্নয়নৰ বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা (বৰ্ষ ১ৰ পৰা বৰ্ষ ৫)
আৰু (বৰ্ষ ৬ৰ পৰা ১০)

ওপৰোক্ত বিষয়ত দহ বছৰৰ বাবে বাৰ্ষিক লক্ষ্যমাত্ৰা তলত দিয়া হ'ল।

কাঠখৰিৰ উপৰিও সুকাঠী ৰোপণৰ বাবে কৰ্ম আঁচনি

ৰোপণক্ষেত্ৰৰ নাম : শালৰ সৈতে সহযোগী গছৰ মিশ্ৰণৰ খণ্ড ৰোপণ

ৰোপণৰ সময় : ২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)

ৰোপণ ক্ষেত্ৰৰ আয়তন : ১০০ হেক্টৰ

ব্যৱধান : ৩ মি × ৩ মি- ১১০০ গছ প্ৰতি হেক্টৰ

ৰুব বিচৰা গছৰ সংখ্যা : ১১০০০০ (১১০০০০ প্ৰায় প্ৰতি বছৰে)

খণ্ডৰ সংখ্যা : ১০টা (১০ হেক্টৰকৈ)

প্ৰজাতি : শাল ; সংলগ্ন- গমাৰি, শিশু, তিতাচপা আদি।

মূল্য : এ পি এফ বি চি এছ-ৰ মতে (প্ৰতি বছৰে ২০ শতাংশ বঢ়াব)

ৰোপণৰ কৰ্ম আঁচনি

বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	উপযুক্ত স্থান নিৰ্বাচন প্ৰাকৃতিকভাৱে সৰা গুটি পৰীক্ষণ— সম্ভাৱনীয়তা আৰু জৈৱিক হস্তক্ষেপ নিৰূপণ। এলেকা ১০০ হেক্টৰতকৈ কম নহয়। ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰীত ভূমি চিনাক্তকৰণ, ৪টাকৈ ব্লকত বিভক্ত, ভূমি উন্নতকৰণ, ভূমিৰ কাম ১০০০ টকা হে	১০০০০০
২০১৭-১৮*	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৪৯৭০০০
২০১৮-১৯*	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৪৯৭০০০
	১ ম নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	৬১৬০০
২০১৯-২০*	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৫৯৬৪০০
	২য় নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	৭৩৯২০
২০২০-২১*	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৫৯৬৪০০
	৩য় নিৰণি :	১৪৭৮৪০
২০২১-২২*	৪য় নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	২৬৬১১২
২০২২-২৩*	৫য় নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	৩৫৪৮১৬
২০২৩-২৪*	৬ষ্ঠ নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	২৬৬১১২
২০২৪-২৫*	৭ষ্ঠ নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	২৬৬১১২
২০২৫-২৬*	৮ষ্ঠ নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	২৬৬১১২
	মুঠ প্ৰয়োজন	৩৯৮৯৪২৪

* পাঁচ বছৰীয়া বৃক্ষৰোপণৰ পূৰ্বে নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ ব্যৱধানত নিৰণি কাৰ্য্য হাতত ল'ব লাগিব।

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১০/বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

ৰোপণক্ষেত্ৰৰ নাম : গমাৰি সৈতে কাঠখৰি আৰু বাঁহৰ সহযোগী গছৰ মিশ্ৰণৰ খণ্ড ৰোপণ

ৰোপণৰ সময় : ২০১৬-১৭ৰ পৰা ২০২৫-২৬ (১০ বছৰ)

ৰোপণ ক্ষেত্ৰৰ আয়তন : ১০০ হেক্টৰ

ব্যৱধান : ২ মি X ২ মি ২৫০০ গছ প্ৰতি হেক্টৰ

গছৰ সংখ্যা : ১১০০০০ (বছৰি প্ৰায় ১১০০০০কৈ)

খণ্ডৰ সংখ্যা : ১০ (হেক্টৰে প্ৰতি ১০)

প্ৰজাতি : চেগুণ; সহযোগী- এজাৰ, কৰৈ, খায়ৰ, শিশু, জিয়া, অৰ্জুন, ঘোঁৰা নিম, বাঁহ (জাতি, কাক, ভলুকা, বিজুলী) আদি।

ৰোপণৰ কৰ্ম আঁচনি

বিত্তীয় বৰ্ষ	কাম-কাজ	পৰিমাণ (টকা)
২০১৬-১৭	উপযুক্ত স্থান নিৰ্বাচন প্ৰাকৃতিকভাৱে সৰা গুটি পৰীক্ষণ— সম্ভাৱনীয়তা আৰু জৈৱিক হস্তক্ষেপ নিৰূপণ। এলেকা ১০০ হেক্টৰতকৈ কম নহয়। ডিচেম্বৰ-জানুৱাৰীত ভূমি চিনাক্তকৰণ, ৪টাকৈ ব্লকত বিভক্ত, ভূমি উন্নতকৰণ, ভূমিৰ কাম ১০০০ টকা হে	১০০০০০
২০১৭-১৮	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২৬২৫০০
২০১৮-১৯	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	২৬২৫০০
	১ ম নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	২৬৯৫০
২০১৯-২০	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১৫০০০
	২য় নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	৩২৩৪০
২০২০-২১	ব্লক ৰোপণ ৩ মি X ৩ মি, ১১১১ গছহে : এপ্ৰিল-জুনৰ ভিতৰত; এলেকাৰ জি পি এছ মাৰ্কিং	৩১৫০০০
	৩য় নিৰণি :	৬৪৬৮০
২০২১-২২	৪য় নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	২৬৬১১২
২০২২-২৩	৫য় নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	১৫৫২৩২
২০২৩-২৪	৬ষ্ঠ নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	১১৬৪২৪
২০২৪-২৫	৭ষ্ঠ নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	১১৬৪২৪
২০২৫-২৬	৮ষ্ঠ নিৰণি : আগৰ বছৰ ৰোৱা পুলিৰ মৰা-দুৰ্বল পুলিবোৰ সলনি কৰা	১১৬৪২৪
	মুঠ প্ৰয়োজন	২১৪৯৫৮৬

* পাঁচ বছৰীয়া বৃক্ষৰোপণৰ পূৰ্বে নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ ব্যৱধানত নিৰণি কাৰ্য্য হাতত ল'ব লাগিব।

৫.১। নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা

ড্ৰাৱ্ৰ জে এফ এম চি-ৰ নাৰ্ছাৰী উন্নয়ন পৰিকল্পনা নিম্নোক্ত ধৰণৰ নাৰ্ছাৰীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল :

(ক) জে এফ এম চি-ৰ নাৰ্ছাৰী (বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীৰ সৈতে)

(খ) আন নাৰ্ছাৰী—আত্মসহায়ক গোট আৰু ব্যক্তিগত

জে এফ এম চিৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ

তলৰ তালিকাত ড্ৰাৱ্ৰা জে এফ এম চি-ৰ নাৰ্ছাৰীসমূহৰ বিতং বিৱৰণ উল্লেখ কৰা হ'ল। ইয়াত জে এফ এম চি-
ৰ কামকাজত জড়িত বিভাগীয় নাৰ্ছাৰীসমূহকো সামৰি লোৱা হৈছে।

তালিকা- ১১(ক) : ডাংব্ৰা জে এফ এম চি-ৰ নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থিতি	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ	পুলিৰ সংখ্যা	মন্তব্য
ডাংব্ৰা জে এফ এম চি	বিভিন্ন	২০১৬	৮,২৮,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১১ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা

অন্যান্য নাৰ্ছাৰী

ডাংব্ৰা জে এফ এম চিৰ সদস্যসকলৰ বাবে বিতং বিৱৰণ তলৰ তালিকাত দিয়া হ'ল।

তালিকা- ১১(খ) : ডাংব্ৰা জে এফ এম চি-ৰ নিকটৱৰ্তী অন্যান্য নাৰ্ছাৰীসমূহ

নাৰ্ছাৰীৰ অৱস্থিতি	প্ৰজাতি	উন্নয়নৰ	পুলিৰ সংখ্যা	মন্তব্য
ডাংব্ৰা জে এফ এম চি	বিভিন্ন	২০১৬	৮,২৮,০০০	প্ৰস্তাৱিত

উৎস : প্ৰফ'ৰ্মা-৩, 'তালিকা-৩.১২ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু জে এফ এম চিৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

৫.২ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা— ১০ বছৰ

ডাংব্ৰা জে এফ এম চি-ৰ গছৰ পুলিৰ পৰিকল্পনা। ইয়াত ১০ বছৰ সময় সামৰি লোৱা হৈছে।

(ক) গছৰ প্ৰজাতি শাল, গমাৰি, চেগুণ

তালিকা- ১২ (ক) : ডাংব্ৰা জে এফ এম চিৰ ৰোপণ কৰা চেগুণৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময়
১ম বছৰ	অপতৃণবোৰ আঁতৰোৱা
২য় বছৰ	সূৰ্যৰ পোহৰত বাধা দিয়া অপতৃণবোৰ আঁতৰোৱা খালী ঠাইত পূৰণ ডালবোৰ পোণকৈ বাঢ়িবালৈ দিয়া
৩য় বছৰ	কাষৰ গছবোৰ কাটি দিয়া
৪র্থ বছৰ	ওচৰৰ গছবোৰত কলম দিয়া
৫ম বছৰ	ওচৰৰ গছবোৰত কলম দিয়া
৬ষ্ঠ বছৰ	খালী ঠাইত গছ ৰোৱা
৭ম বছৰ	খালী ঠাইত গছ ৰোৱা
৮ম বছৰ	খালী ঠাইত গছ ৰোৱা
৯ম বছৰ	খালী ঠাইত গছ ৰোৱা
১০ম বছৰ	পিছৰ শাৰীৰ চেগুণৰ পুলিবোৰ উভালি দিয়া

উৎস : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যৰ সৈতে আলোচনা।

(খ) বাঁহ

তালিকা- ১২(খ) : ড্রাফ্ট জে এফ এম চি-ত ৰোপণ কৰা বাঁহৰ বক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময়
১ম বছৰ	অপতৃণ চাফাই গোলাকাৰকৈ বাঢ়ি অহা ডালবোৰ আঁতৰাই দিয়া
২য় বছৰ	অপতৃণ আঁতৰোৱা গোলাকাৰকৈ বাঢ়ি অহা ডালবোৰ আঁতৰাই দিয়া
৩য় বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ
৪র্থ বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ
৫ম বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ
৬ষ্ঠ বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ কৰি একাঁ-বেকাঁকৈ ওলোৱা ডালবোৰ কলম কৰি দিয়া সঠিকভাৱে ৰ'দ-বতাহ পাব পৰাকৈ পাতলীয়াকৈ কলম কৰা
৭ম বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ কৰি একাঁ-বেকাঁকৈ ওলোৱা ডালবোৰ কলম কৰি দিয়া সঠিকভাৱে ৰ'দ-বতাহ পাব পৰাকৈ পাতলীয়াকৈ কলম কৰা
৮ম বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ কৰি একাঁ-বেকাঁকৈ ওলোৱা ডালবোৰ কলম কৰি দিয়া সঠিকভাৱে ৰ'দ-বতাহ পাব পৰাকৈ পাতলীয়াকৈ কলম কৰা
৯ম বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ কৰি একাঁ-বেকাঁকৈ ওলোৱা ডালবোৰ কলম কৰি দিয়া সঠিকভাৱে ৰ'দ-বতাহ পাব পৰাকৈ পাতলীয়াকৈ কলম কৰা
১০ম বছৰ	গাঁঠিবোৰ অপসাৰণ কৰি একাঁ-বেকাঁকৈ ওলোৱা ডালবোৰ কলম কৰি দিয়া সঠিকভাৱে ৰ'দ-বতাহ পাব পৰাকৈ পাতলীয়াকৈ কলম কৰা

সূত্র : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

(গ) কাঠখৰিৰ গছ ৰোপণ

তালিকা-১২ (গ) : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ত ৰোপণ কৰা কাঠখৰিৰ গছৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময়
১ম বছৰ	অপতৃণ চাফাই আৰু পুলিৰ চাৰিওপিনে গোলাকাৰ বেৰ নিৰ্মাণ
২য় বছৰ	অপতৃণ চাফাই আৰু পুলিৰ চাৰিওপিনে গোলাকাৰ বেৰ নিৰ্মাণ
৩য় বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ অপসাৰণ, অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৪ৰ্থ বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ অপসাৰণ, অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৫ম বছৰ	অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৬ষ্ঠ বছৰ	পাতলকৈ কলম
৭ম বছৰ	পাতলকৈ কলম
৮ম বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ অপসাৰণ
৯ম বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ অপসাৰণ
১০ম বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ অপসাৰণ

সূত্ৰ : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

তালিকা-১২(ঘ) : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ত ৰোপণ কৰা এফ পি/ভেষজ উদ্ভিদৰ ৰক্ষণাবেক্ষণ পৰিকল্পনা

বছৰ	নিৰাময়
১ম বছৰ	অপতৃণ চাফাই কৰি পুলিৰ চাৰিওপিনে গোলাকাৰ বেৰ আগবোৰ ছিঙি দিয়া কলি অপসাৰণ
২য় বছৰ	অপতৃণ চাফাই কৰি পুলিৰ চাৰিওপিনে গোলাকাৰ বেৰ আগবোৰ ছিঙি দিয়া কলি অপসাৰণ
৩য় বছৰ	কাষৰ ডালবোৰ অপসাৰণ অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৪ৰ্থ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ ন্যূনতম কলম
৫ম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৬ষ্ঠ বছৰ	ফল সংগ্ৰহ অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৭ম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৮ম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ আৰু অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
৯ম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ, অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন
১০ম বছৰ	ফল সংগ্ৰহ, অবাঞ্ছিত ডালবোৰ কৰ্তন

সূত্ৰ : বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৫.৩ বিবিধ প্ৰকাৰ কাম-কাজৰ পৰিকল্পনা

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ বিবিধ প্ৰকাৰৰ কামকাজৰ পৰিকল্পনা তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

তালিকা-১৩ : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ বিবিধ প্ৰকাৰৰ কাম-কাজ

কাম-কাজ	প্ৰয়োজন (হয়/নহয়)	দায়িত্ব	মাহ বছৰ	এলেকা (হেক্টৰ)
(১) চিকিৎসা স্বাস্থ্য শিবিৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰুৱাৰী-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
(২) অনানুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰুৱাৰী-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
(৩) ইন্ধন বাহিৰ উপায় প্ৰচলন	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰুৱাৰী-মাৰ্চ	জে এফ এম চি
(৪) গো উন্নতীকৰণ-স্বাস্থ্য উন্নতীকৰণ	হয়	ভি এছ এছ	ফেব্ৰুৱাৰী-মাৰ্চ	জে এফ এম চি

সূত্ৰ : প্ৰ'ফ'ৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১৩ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

বিপণনৰ কামকাজ

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ত উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ পৰিকল্পিত বিপণনৰ কাম-কাজ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :

(ক) জিলাৰ ভিতৰত আৰু বাহিৰত ব্যৱসায়ীৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰা হ'ব :

(খ) বন বজাৰলৈ বিক্ৰী

(গ) প্ৰদৰ্শনী আৰু খাদ্য উৎসৱত অংশগ্ৰহণ

প্ৰত্যাশিত সুফল

এই উপ-বিভাগত ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ আৰু সেইবোৰ বিতৰণৰ বিৱৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

৫.৪ কাঠ আৰু ঘাঁহৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফল

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ উল্লিখিত বিষয় নিম্নোক্ত তালিকাত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। এই বন উন্নয়ন পৰিকল্পনাৰ অধীনস্থ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা বনাঞ্চল সুৰক্ষাৰ জৰিয়তে সুফলবোৰ প্ৰত্যাশা কৰা হৈছে।

তালিকা ১৪ : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ সদস্যসকলৰ দ্বাৰা সুৰক্ষিত বনাঞ্চলৰ পৰা প্ৰত্যাশিত সুফলসমূহ

সামগ্ৰী	মাহ	বছৰ (নিৰ্দেশক)	পৰিমাণ
কাঠখৰি	১২ মাহ	—	৬০-৬৫ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ
ঘৰৰ বাবে কাঠ	—	—	—
সঁজুলিৰ বাবে সৰু কাঠ	—	—	—
বাঁহ	১২ মাহ	৩০-৪৭ শতাংশ/মাহ	৭০০-১০৫০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ
বনাঞ্চলৰ গছৰ পৰা পশুখাদ্য আৰু ঘাঁহ	১২ মাহ	—	১৫০০-২০০০ কিঃগ্ৰাঃ/মাহ
এন টি এফ পি	৩-৪ মাহ	—	২০-৩০ কিঃগ্ৰাঃ/বছৰ
মজুৰি	১২ মাহ	২৫০-৩০০ টকা দিনে	বনাঞ্চল
অন্যান্য	—	—	—

সূত্র : প্ৰ'ফৰ্মা-৩, তালিকা-৩.১৪ বন বিভাগৰ কৰ্মচাৰী আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকলৰ সৈতে আলোচনা

৫.৫ বিতৰণ পদ্ধতি

ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ সদস্যসকলৰ বাবে সুফলসমূহৰ বিতৰণ পদ্ধতি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল

তালিকা-১৫ : ড্ৰাংৱা জে এফ এম চি-ৰ বাবে বিতৰণ পদ্ধতি

পদ্ধতি	সামগ্ৰী
সমভাৱে বিতৰণ কৰিব লাগিব	ব্যক্তিগতভাৱে সংগ্ৰহ
সদস্যসকলৰ জৰিয়তে মুকলিভাৱে	ভেষজ উদ্ভিদ, পশুখাদ্য, বাৰুৰ কাঠি
অন্যান্য পদ্ধতি	—

পৰিশিষ্ট ৬ (নথি ১)

তথ্য ১ : গাঁৱৰ আৰ্থ-সামাজিক স্থিতি

তালিকা ১ : গাঁৱৰ মৌলিক তথ্য

তালিকা-১ : জে এফ এম চিৰ মূল তথ্য

ক্রমিক নং	জেএফএমচি /গাঁও	গঠনৰ তাৰিখ	কাৰ্যকৰী সদস্যৰ সংখ্যা	সভাপতিৰ নাম	সদস্য সচিবৰ নাম	গাঁও উন্নয়ন নিধিৰ ধন	প্ৰতি পৰিয়াল বা ব্যক্তিৰ বৰঙণি	সামাজিক বেৰ হয়/নহয়	লক্ষ্য প্ৰাপ্তি সম্পৰ্কে মন্তব্য	শ্ৰেণী নিৰ্ধাৰণ আৰু আৰ এফ অ'ৰ দ্বাৰা জে এফ এম চিৰ সফলতাৰ % হাৰ
১	ডাংৱা	২০১৫	২১	কজিন ডিব্ৰেগেড	সঞ্জিত লাংথাচা	নাই	শূন্য	নাই	—	-

তালিকা-২ : গাঁওভিত্তিক জনসংখ্যাৰ তথ্য

তালিকা-২ : গাঁওভিত্তিক জনসংখ্যাৰ তথ্য

পৰিয়ালৰ সংখ্যা	এছ চি		এছ টি		অ' বি চি		সাধাৰণ		মুঠ-সকলো শ্ৰেণী
	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	পুৰুষ	মহিলা	
১২০	প্ৰযোজ্য নহয়	প্ৰযোজ্য নহয়	৩৩১	৩১৩	প্ৰযোজ্য নহয়	প্ৰযোজ্য নহয়	প্ৰযোজ্য নহয়	প্ৰযোজ্য নহয়	৬৪৪

তালিকা- ৩ : ভূমি ধাৰণৰ ভিত্তিত গাঁৱৰ কৃষকসকলৰ শ্ৰেণী বিভাগ

ভূমি ধাৰণ অনুযায়ী কৃষকৰ শ্ৰেণী বিভাগ				মুঠ
ধনী কৃষক > ১০ হেক্টৰ	ক্ষুদ্ৰ কৃষক ২-১০ হেক্টৰ	উপান্ত কৃষক < ২ হেক্টৰ	ভূমিহীন পৰিয়াল	
নাই	১৫	১০৫	নাই	১২০

তালিকা- ৪ : পশুধনৰ সংখ্যা

পশুধনৰ সংখ্যা							
গাই	ম'হ	ছাগলী	ভেঁৰা	ষাঁড়	গাহৰি	কুকুৰা	মুঠ
২০	২০৫	১৮২	নাই	নাই	৭১	১২০০	১৬৭৮

তালিকা- ৫ : জে এফ এম চি-ৰ গাঁও ভিত্তিক আন্তঃগাঁথনি

ক্রমিক নং	আন্তঃগাঁথনি	অৱস্থিতি	গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)	বৰ্তমানৰ অৱস্থা
১	প্ৰধান পথ	ড্ৰাংৱা	—	শোচনীয়
২	বিদ্যুৎ	নাই	নাই	নাই
৩	গেছ সংযোগ	নাই	নাই	নাই
৪	পৰিবহণ	নাই	-	নাই
৫	প্ৰাথমিক চিকিৎসা কেন্দ্ৰ	হাজাদিচা	৪.৫ কিঃমিঃ	শোচনীয়
৬	প্ৰাথমিক বিদ্যালয়	ড্ৰাংৱা		শোচনীয়
৭	ডাকঘৰ	হাজাদিচা	৪.৫ কিঃমিঃ	শোচনীয়
৮	বেংক	মাইবং	৪১ কিঃমিঃ	শোচনীয়
৯	ফোন	মাইবং	৪১ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১০	অংগনৱাডী কেন্দ্ৰ	মাইবং	২২ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১১	গাঁও পঞ্চায়তৰ কাৰ্যালয়	নাই	নাই	নাই
১২	ৰাজহ কাৰ্যালয়	হাফলং	৮৬ কিঃমিঃ	ভাল
১৩	বন কাৰ্যালয় (লাট)	খেপ্ৰ'	১৩ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১৪	থানা	মাইবং	২২ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১৫	ডাকঘৰ	হাজাদিচা	৪.৫ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১৬	বাছৰ সুবিধা	কে কে ৰোড	১ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১৭	ৰে'ল ষ্টেচন	মাইবং	৪১ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১৮	খোৱাপানী	লাংটিং	২ কিঃমিঃ	শোচনীয়
১৮	জে এফ এম চি-ৰ ৰাজহুৱা ভৱন, পেট্ৰ'মেঞ্জ লাউডস্পিকাৰ বাচন আদি	নাই	—	—
১৯	জিলা মুখ্য কাৰ্যালয়	হাফলং	৮৬ কিঃমিঃ	পুতৌজনক

তালিকা- ৬ : কৃষিজাত শস্য

শস্যৰ প্ৰকাৰ	বৰ্ষা নিৰ্ভৰ		জলসিঞ্চন	
	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত	শস্যৰ নাম	এলেকা হেক্টৰ হিচাপত
খাৰিফ	ধান	৩০	উপলব্ধ নহয়	
ৰবি শস্য	শাক-পাচলি	১৫	উপলব্ধ নহয়	
অন্যান্য	ফল	৯	উপলব্ধ নহয়	

তালিকা- ৭ : শস্য উৎপাদন ৰূপৰেখা

শস্যৰ প্ৰকাৰ	মুঠ উৎপাদন (আনুমানিক) কুইণ্টল	উৎপাদন কৰা পৰিয়ালৰ সংখ্যা
ধান	১৪০-৪৫	১২০
শাক-পাচলি	২০-২৫	৬০
ফল	৪০-৫০	৮০

তালিকা- ৮ : পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

প্ৰকাৰ	১-৩ মাহ	৩-৬ মাহ	> ৬ মাহ
শস্যৰ অৱশিষ্ট	—	—	হয়
গছৰ পৰা খাদ্য	—	হয়	—
ঘাঁহ	—	—	হয়
সেউজীয়া খাদ্য	—	হয়	—
বনাঞ্চলত চাৰণ	—	—	হয়

তালিকা- ৯ : পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা

ক্রমৰ বাবে	অৱস্থান	যদি অন্য গাঁৱত, গাঁৱৰ পৰা দূৰত্ব (কিলোমিটাৰ)
গেলামাল/সুলভ মূল্যৰ দোকান	ৰাজাও	৫ কি.মি.
সাপ্তাহিক বজাৰ	ৰাজাও	৫ কি.মি.
প্ৰধান বজাৰ	মাইবং	৪১ কি.মি.
বন নিগম বিক্ৰী বিভাগ	প্ৰযোজ্য নহয়	
টেণ্ডু পাট্টা পি এইচএ ডি	প্ৰযোজ্য নহয়	
মাছৰ বজাৰ	ৰাজাও	৫ কি.মি.
ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	প্ৰযোজ্য নহয়	
বন নিগম ভেষজ উদ্ভিদ সংগ্ৰহ কেন্দ্ৰ	প্ৰযোজ্য নহয়	

তালিকা- ১০ : জলসম্পদ সুবিধাৰ পৰ্যাপ্ততা

জলৰ উৎস	সংখ্যা	পানীৰ পৰ্যাপ্ততা (উপযুক্ততা, ঋতুকালীন)	ব্যৱহাৰ (খোৱাৰ বাবে, জলসিঞ্চন, গা ধোৱা)
জল সংৰক্ষণ			
বান্ধ			
দমকল			
নদী-নলা	লংটিং নলা ১	পৰ্যাপ্ত	খোৱা, জলসিঞ্চন
জুৰি	৩ টা	পৰ্যাপ্ত	খোৱা, জলসিঞ্চন, পশুখন
খাল			
জলাধাৰ			
অন্যান্য			

তালিকা- ১১ : শক্তি ব্যৱহাৰ

ইন্ধনৰ প্ৰকাৰ	নিৰ্ভৰশীল পৰিয়ালৰ সংখ্যা	নিৰ্ভৰশীল মাহৰ সংখ্যা	উৎস (স্থানীয় গাঁও, বন, অন্যান্য উৎস)	মুখ্য / গৌণ
কাঠখৰি	১২০	গোটেই বছৰ	বনাঞ্চল	মুখ্য
কেৰাচিন	নাই			
গোবৰ জৈৱ গেছ	নাই			
গোবৰ পিঠা	নাই			
বন্ধন গেছ	নাই			
বৈদ্যুতিক টোকা	নাই			
অন্যান্য	নাই			

তথ্য-II : জীৱিকাৰ সুযোগ বিশ্লেষণ

তালিকা- ১২ : কৃষি আৰু উদ্যান শস্য

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ কৃষি সম্পৰ্কীয় সঠিক জ্ঞানৰ অভাৱ ■ বছৰেকত এবিধ শস্যৰ খেতি ■ সাৰ, কীটনাশক, পতংগ নাশক দৰৱ আদিৰ ব্যৱহাৰ অতি নগণ্য। ■ জলসিঞ্চন ব্যৱস্থাৰ অভাৱ। ■ কৃষি আন্তঃগাঁথনি, আধুনিক সা-সঁজুলি আৰু যন্ত্ৰপাতি আদিৰ অভাৱ। ■ উচ্চ উৎপাদনশীল বীজ ব্যৱহাৰ সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ উপযুক্ত আৰু উচ্চমানৰ সাৰ, কীটনাশক আদিৰ প্ৰয়োগ। ■ নতুন আৰু অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিৰ প্ৰয়োগ। ■ সু-সংঘদ প্ৰশিক্ষণ। গাঁওবাসীয়ে উন্নত কৃষি ব্যৱস্থাক আকোঁৱালি লোৱা। ■ জৈৱিক কৃষিৰ আৰম্ভণি ■ উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজ ব্যৱহাৰৰ আঁচনি 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ট্ৰেক্টৰ ব্যৱহাৰৰ প্ৰশিক্ষণ। ■ কৃষি-নীতি উন্নতকৰণৰ কাৰ্যসূচী ■ সাৰ, কীটনাশক, বৰ্ণসংকৰ বীজ আদিৰ অতি কম ব্যৱহাৰ।
মজুতকৰণ আৰু উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ সংৰক্ষণ পদ্ধতি সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ। ■ বিদ্যুত সৰবৰাহ নোহোৱাৰ বাবে হিম ভঁৰালৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিক্ৰী নোহোৱা সামগ্ৰী দীৰ্ঘকাল ধৰি মজুতৰ সুবিধা। ■ তেওঁলোকে উৎপাদিত সামগ্ৰী সংৰক্ষণ কৰি ৰাখিব পাৰে আৰু যেতিয়া চাহিদা ব্যাপকভাৱে বাঢ়ি যায় তেতিয়া বিক্ৰী কৰিব পাৰে। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ পেকেজিং ■ পৰিবহণ আৰু বিপণন
বিপণন	<ul style="list-style-type: none"> ■ মধ্যভোগীৰ বাবে বজাৰৰ সৈতে পোনপটীয়া যোগাযোগ স্থাপন কৰিব নোৱাৰে। ■ পৰিবহণ ব্যৱস্থা অতি শোচনীয়। ■ বিপণন কলা-কৌশল সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ, বিক্ৰীৰ পৰম্পৰাগত পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰতা। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ প্ৰকৃত পৰিবহণ ব্যৱস্থাই কৃষকসকলক তেওঁলোকৰ সামগ্ৰী নিকটৱৰ্তী বজাৰলৈ লৈ যোৱাত সহায় কৰিব। ■ মধ্যভোগীক আঁতৰাই বজাৰ মূল্য সৰ্বোচ্চ হাৰত বৃদ্ধি কৰা। ■ বৰ্তমান বজাৰৰ পৰিস্থিতি আৰু তেওঁলোকৰ উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ বৰ্তমান মূল্যৰ বিষয়ে অধিক জ্ঞান। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ৰেতা-বিক্ৰেতাৰ মিলন

তালিকা- ১৩ : পশুধন

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
চৰণীয়া ভূমি কম	প্ৰযোজ্য নহয়	-	-
পশুখাদ্যৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> শোচনীয় বিত্তীয় অৱস্থাৰ কাৰণে বজাৰৰ পৰা ক্ৰয় কৰাৰ অক্ষমতা। গছ-গছনিৰ পৰা পশুখাদ্য, শস্যৰ অৱশিষ্টাংশ কেৱল ৩-৬ মাহৰ বাবে পৰ্যাপ্ত। বছৰজুৰি পৰ্যাপ্ত নহয়। 	<ul style="list-style-type: none"> পশুপালনৰ দ্বাৰা উচ্চ উপাৰ্জন সুবিধা লাভ কৰিব পাৰিলে পশু খাদ্যৰ বাবে ভাল ঘৰুৱা বজাৰ আৰু এই সুবিধাই জীৱিকাৰ বিকল্প সুযোগ সৃষ্টি কৰিব। 	পশুধন খণ্ডৰ উন্নত সুবিধাৰ বাবে পশুচিকিৎসা বিভাগৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন
পশু চিকিৎসা ব্যৱস্থা	<ul style="list-style-type: none"> পশু চিকিৎসাৰ কোনো কেন্দ্ৰ নাই। যথোপযুক্তভাৱে পশু পালন-প্ৰজনন সম্পৰ্কে জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> ৰোগ নিয়ন্ত্ৰণ গৃহপালিত পশুৰ জীৱনকাল (আয়ুস) বৃদ্ধি। গাঁওবাসী পশুপালনৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হোৱাৰ লগতে এই সম্পৰ্কীয় সজাগতা বৃদ্ধি হ'ব। 	
দুগ্ধ উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> পশুখাদ্যৰ অভাৱ দুগ্ধ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাবে বিজ্ঞানসন্মত পশুপালন সম্পৰ্কীয় জ্ঞানৰ অভাৱ। 	<ul style="list-style-type: none"> দুগ্ধ উৎপাদনৰ প্ৰশিক্ষণৰ দ্বাৰা উৎপাদন বৃদ্ধি কৰিব পৰা যায় দুগ্ধ উৎপাদন বৃদ্ধিৰ বাবে অধিক উৎপাদনক্ষম উন্নত জাতৰ পশুধনৰ ব্যৱহাৰ 	
দুগ্ধ বজাৰ	<ul style="list-style-type: none"> প্ৰত্যক্ষ দুগ্ধ বজাৰৰ সৈতে যোগাযোগ কম বিভিন্ন দুগ্ধজাত দ্ৰব্যৰ বজাৰ চাহিদাৰ প্ৰতি জ্ঞান নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> বৃহৎ দুগ্ধ বজাৰৰ চাহিদা 	

তালিকা- ১৪ : কাঠ ভিন্ন বনজ সম্পদ (এন ডব্লিউ এফ পি)

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কম সংগ্ৰহ	<ul style="list-style-type: none"> কাঠ ভিন্ন বনজ সম্পদ সুলভ নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> পৰ্যাপ্ত সাৰুৱা চনপৰা ভূমি 	<ul style="list-style-type: none"> খাদ্য শস্য আৰু ঔষধি গছ ৰোপণ
অস্থিতিশীল সংগ্ৰহ	—	<ul style="list-style-type: none"> পৰ্যাপ্ত সাৰুৱা চনপৰা ভূমি 	<ul style="list-style-type: none"> এন টি এফ পিৰ সম্প্ৰসাৰণৰ ব্যৱস্থা
কম মূল্য	—	—	—
মূল্য সংযোজন	<ul style="list-style-type: none"> পদ্ধতিগত গোটৰ অভাৱ প্ৰয়োজনীয় সম্পদ যথেষ্ট নহয় উপযুক্ত কাৰিকৰী জ্ঞান নাই 		

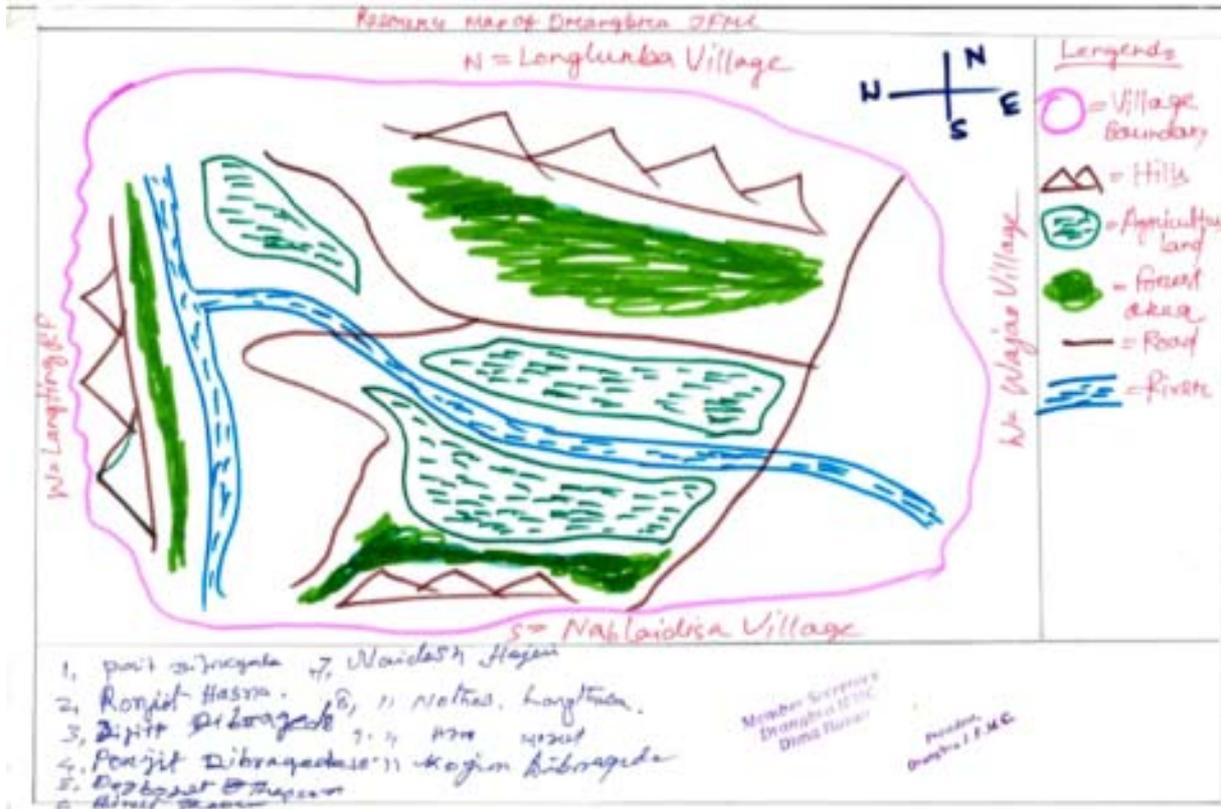
তালিকা- ১৫ : বিশেষ দক্ষতা : হস্ততা

বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
কেঁচামালৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ ঢুকি পোৱা স্থানৰ ভিতৰত (বজাৰ ৭ কিঃ মিঃ দূৰৈত) কেঁচামালৰ অভাৱ ■ ভঁৰাল নাই। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপনৰ বাবে উমৈহতীয়া ঠাই। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ কেঁচামালৰ ভঁৰাল স্থাপন।
উৎপাদিত সামগ্ৰীৰ গুণগত মান	<ul style="list-style-type: none"> ■ উচ্চ মানৰ সামগ্ৰীৰ ভঁৰাল ■ পৰম্পৰাগত যন্ত্ৰপাতিৰ ব্যৱহাৰ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ নতুন বজাৰ উলিওৱাৰ কাৰণে উন্নতমানৰ সামগ্ৰী উৎপাদন। 	<ul style="list-style-type: none"> ■ আধুনিক যন্ত্ৰপাতি আৰু সা-সঁজুলিৰ বিষয়ে প্ৰশিক্ষণ। ■ গাঁওবাসীসকলক উন্নত প্ৰযুক্তি প্ৰদান।
বজাৰৰ সম্ভাৱনীয়তা	<ul style="list-style-type: none"> ■ মানসন্মত বজাৰৰ অভাৱ ■ মূল্য নীতিৰ অভাৱ ■ প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে সংযোগ নাই ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী বা নতুন প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন কৰা নহয় 	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদনৰ জৰিয়তে নতুন নতুন বজাৰ উলিওৱা 	<ul style="list-style-type: none"> ■ উৎপাদিত সামগ্ৰী বৃহৎ পৰিমাণে ক্ৰয়ৰ বাবে প্ৰাতিষ্ঠানিক ক্ৰেতাৰ সৈতে চুক্তিৰ ব্যৱস্থা
ঋণৰ সুবিধা	<ul style="list-style-type: none"> ■ বেংক বা ডাকঘৰৰ ছেভিংছ বেংকৰ সৈতে সংযোগ নাই। ■ চৰকাৰ আৰু বেংকসমূহৰ উন্নয়ন আঁচনিবোৰ সম্পৰ্কে সজাগতাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ চৰকাৰৰ দ্বাৰা বিত্তীয় সাহায্য ■ সহজতে ঋণ লাভৰ সুযোগ প্ৰদান 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ক্ষুদ্ৰ বিনিয়োগ, নিৰ্ধাৰিত কালৰ ভিত্তিত (টাৰ্ম ল'ন), কাৰ্যকৰী (চলিত) মূলধনৰ ব্যৱস্থা
বিবিধ প্ৰকাৰ উৎপাদন	<ul style="list-style-type: none"> ■ বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী বা নতুন প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন নকৰা ■ দ্ৰব্যৰ বহুমুখীতা সম্পৰ্কীয় ধাৰণাৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ আধুনিক যুগৰ বজাৰৰ চাহিদা অনুসৰি চাহিদা থকা সামগ্ৰীৰ উৎপাদন 	<ul style="list-style-type: none"> ■ দক্ষতা উন্নতকৰণ আৰু নতুন সামগ্ৰী তথা বিবিধ প্ৰকাৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন সম্পৰ্কে প্ৰশিক্ষণ

তালিকা- ১৬ : ঋণৰ সুবিধা

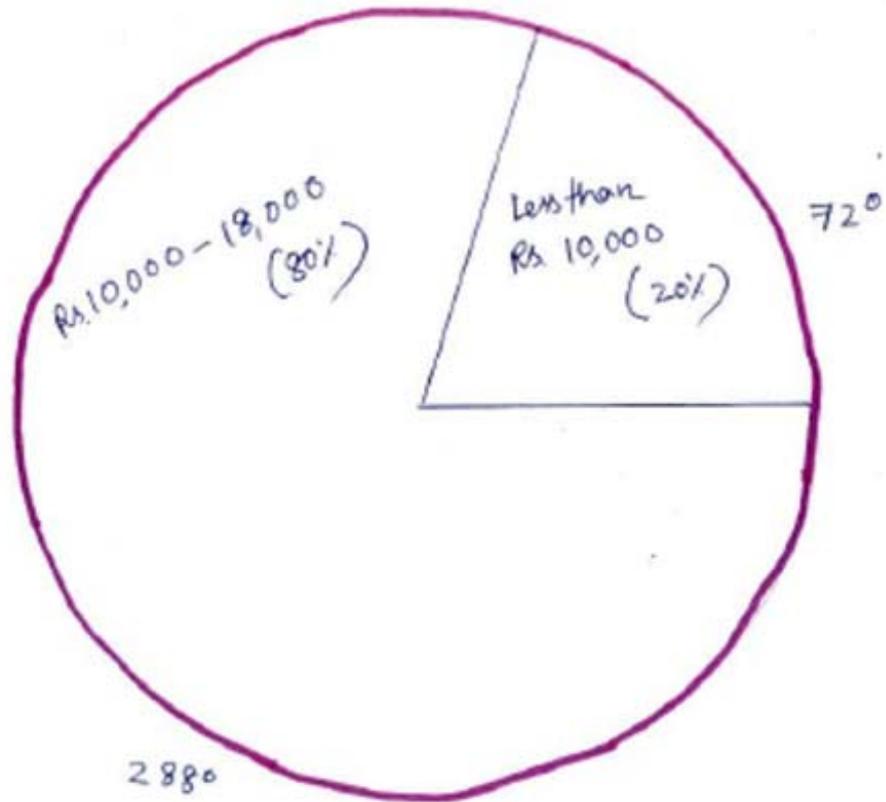
বাধাসমূহ	কাৰণসমূহ	সুযোগ সমূহ	কৰ্মসূচী
ঋণগ্ৰস্ততা	নাই	<ul style="list-style-type: none"> ■ নিকটৱৰ্তী এলেকা আধুনিক বিত্তীয় প্ৰতিষ্ঠান স্থাপন 	<ul style="list-style-type: none"> বিত্তীয় অন্তৰ্ভুক্তিৰ সৈতে উন্নত ঋণ সুবিধাৰ বাবে বিত্তীয় সংস্থাৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন
সুতৰ হাৰ	<ul style="list-style-type: none"> ■ বেচৰকাৰী ঋণদাতাসকলৰ দ্বাৰা উচ্চ হাৰত সুদ ধাৰ্য 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ৰাজ সাহায্য হাৰত (subsidized) ঋণৰ ব্যৱস্থা 	
ঋণৰ পৰ্যাপ্ততা	<ul style="list-style-type: none"> ■ বুঁকি (risk) লোৱাত ভয় ■ নথি-পত্ৰ সম্পৰ্কীয় জ্ঞানৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ষ্টাৰ্ট-আপছ উদ্যমিতা প্ৰকল্প (ভেঞ্চাৰ) 	
বন্ধকৰ অসুবিধা	<ul style="list-style-type: none"> ■ বন্ধক ৰখা সম্পত্তিৰ যথোপযুক্ত নথি প্ৰস্তুতকৰণৰ অভাৱ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ এলেকাত যথোপযুক্ত দলিল পত্ৰ বা নথি তৈয়াৰ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সজাগতাৰ অভাৱ 	

ড্রাংৱা জে এফ এম চিৰ সম্পদৰ মানচিত্র

Pie chart (Wealth Ranking) - Drangbra IFMC

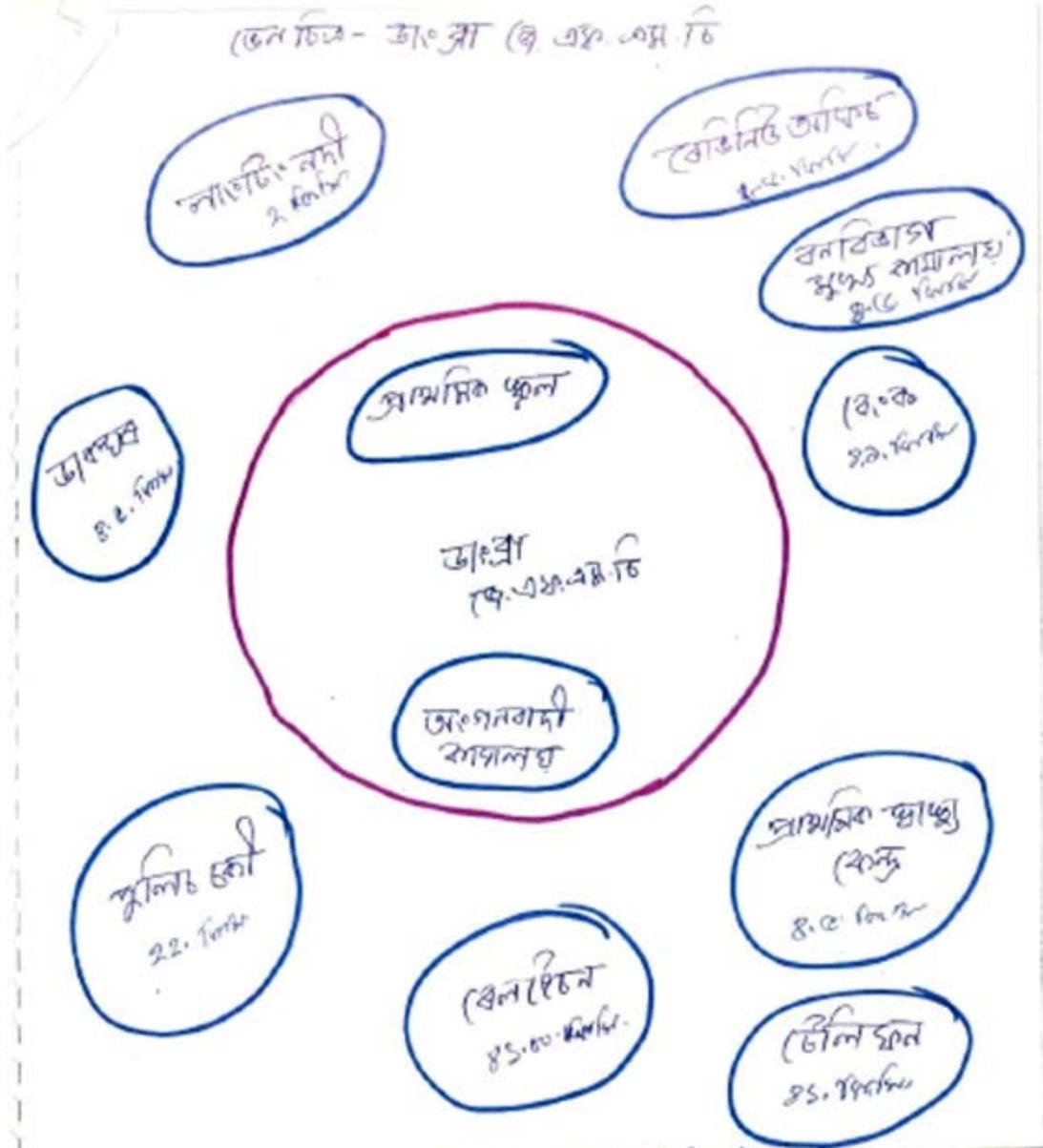

Member Secretary
Drangbra IFMC
Dima Husao

President
Drangbra J.F.M.C.

ড্রাংব্রা জে এফ এম চিৰ সম্পদ স্থানাংক পাই চিত্ৰত উপস্থাপন

ভেনচিত্র - ডাঃ জে এফ এম চি

1. Jhu' punit Dibangade	৭	Jhu' Naidasô Hozuo	Member Secretary Dibranga JFMC Dima Hasao
2. Royit Hasuo.	৪.11	Nothes. Langthosa	
3. Dujit Dibangade	৯	Hasuo Hozuo	President, Dibranga J.F.M.C.
4. Ponjit Dibangade	10.11	Kojira Dibangade	
5. Desobad thozoo Hizut thozoo			

ডাঃ জে এফ এম চি ভেন ডায়েগ্রাম

2

Diagram JMC.

	Row	Drinking water	Electricity	Hospital	Veterinary	Community	Irrigation	Sarlatan	Education	Market	Handicraft	Mark	Profit	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K			
Row	A	x	A	A	A	F	A	H	I	A	A	3	3rd	
Drinking water	B		x	B	B	B	B	B	B	B	B	9	1st	
Electricity	C			x	C	C	C	C	C	C	C	8	2nd	
Hospital	D				x	D	D	H	E	D	D	5	4th	
Veterinary	E					x	F	G	H	I	E	2	5th	
Community	F						x	F	H	I	F	5	4th	
Irrigation	G							x	H	I	J	2	5th	
Sarlatan	H								x	I	H	7	3rd	
Education	I									x	I	8	2nd	
Market	J										x	3	2nd	
Handicraft	K											x	0	1st

* LK is demanded by all the HA in the JMC. Don't disturb

- 1. Drinking water
- 2. Hospital
- 3. Electricity
- 4. Community
- 5. Irrigation
- 6. Veterinary
- 7. Sarlatan
- 8. Education
- 9. Market
- 10. Handicraft
- 11. Profit

Dr. Bala Kojima
 Member Secretary
 Directorate of the
 District Health
 Panchajanya
 Dhanu, J. P. & C.

ড্রাগ্রা জে এফ এম চিৰ ই পি

Diagram 3.46.

	Dev. Of Degraded Forest	Forest protection	Restoration (medical, NTFB etc)	Restoration bamboo	Restoration teak	Natural regeneration	Restoration of firewood	Rating of nursery	Folder cultivation	Demarcation of boundary	Marking	Position
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
Dev. Of Degraded Forest	1	4	2	0	5	3	6	4	1	3	3	14
Forest protection		1	2	0	2	3	4	4	1	3	2	14
Restoration (Medical, NTFB etc)			1	2	2	2	2	2	2	2	9	14
Restoration bamboo				1	3	3	4	4	1	3	5	14
Restoration teak					1	2	2	2	2	2	2	14
Natural regeneration						1	2	2	2	2	2	14
Restoration of firewood							1	2	2	2	2	14
Rating of nursery								1	2	2	2	14
Folder cultivation									1	2	0	14
Demarcation of boundary										1	6	14

Member Secretary
District Forest Office
Dumk, Jharkhand
12.12.2017

1. Restoration of degraded forest
2. Protection of forest
3. Restoration of firewood
4. Demarcation of boundary
5. Restoration of bamboo
6. Rating of nursery
7. No. of degraded forest
8. Forest plantation
9. Natural regeneration
10. Folder cultivation

ড্রাফ্ট জে এফ এম চিট্র জীৱিকাৰ স্থানাংক

ড্রাংব্রা জে এফ এম চিৰ কাঠখৰি ৰোপণ

Divisional Forest Officer
Dima Hasao Forest Division (East)
Haflong.